

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Natura 2000 ontwerp- beheerplan IJsselmeergebied 2016 - 2021

Toetsingskaders

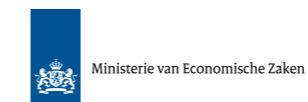
Natura 2000 ontwerp- beheerplan IJsselmeergebied 2016 - 2021

Toetsingskaders

Datum: april 2016
Status: Ontwerpbeheerplan Natura 2000

Voortouwnemer: Rijkswaterstaat

Andere bevoegde gezagen:

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Toetsingskader zandwinning en nuttig toepassen van sediment	7
2.1 Inleiding	7
2.2 Kansrijkheid voor zandwinning	8
2.3 Criteria ten aanzien van wintechnieken en het omgaan met retourwater	12
2.4 Kansrijkheid voor nuttig toepassen van sediment	12
3. Toetsingskader doorsnijding ecologische trekroutes	14
3.1 Inleiding	14
3.2 Criteria connectiviteit	15
4. Toetsingskader beroepvisserij	26
4.1 IJsselmeer en Markermeer	26
4.2 Randmeren (Veluwerandmeren, Eemmeer & Gooimeer Zuidoever, Ketelmeer & Vossemeer, Zwarte Meer)	29
4.2.1 Inleiding	29
4.2.2 Kader voor de beroepvisserij op de noordelijke, oostelijke en zuidelijke randmeren	29
4.3 Overige maatregelen	29
5. Toetsingskader jachthavenuitbreidingen	31
5.1 Voorkom effecten op verstoringgevoelige gebieden in de kustzone 33	
5.1.1 Maatwerk voor potentiële knelpunten	33
5.1.2 Onderbouwing van behoud van rust bij nieuwe jachthavenuitbreidingen	33
5.1.3 Nadere aanduiding van gebieden en seizoenen waarin rust bewaard moet blijven	34
5.2 Effectbepaling van verstoring 38	
6. Toetsingskader lozingen	41
6.1 Lozingen van stoffen	41
6.1.1 Waterkwaliteitsbeleid	41
6.1.2 Huidige en nieuwe lozingen	42
6.1.3 Waterkwaliteitsbeleid, tenzij	43
6.2 Thermische lozingen	43
6.2.1 Waterkwaliteitsbeleid	43
6.2.2 Nieuwe warmtelozingen Nbwet	43
7. Toetsingskader voor jacht, wildbeheer en schadebestrijding	45
8. Toetsingskader maaien van waterplanten	47
8.1 Inleiding	47
8.2 Criteria voor het maai-beheer van waterplanten	48
8.2.1 Waterplanten maaien in jachthavens	49
8.2.2 Waterplanten maaien bij zwemwaterlocaties	49
9. Literatuurlijst	50
Bijlagen	52
Colofon	64

1. Inleiding

In dit rapport is een overzicht opgenomen van alle toetsingskaders die gebruikt worden bij vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet in de Natura 2000 gebieden in het IJsselmeergebied.

Het beheerplan dient, behalve als vrijstelling van bepaalde vergunningplichtige activiteiten, ook als toetsingskader voor vergunningverlening voor toekomstige activiteiten. Het kan daarbij gaan om zowel uitbreiding of wijziging van huidige activiteiten als om (geheel) nieuwe activiteiten. Ten behoeve van nieuwe toekomstige activiteiten zijn in dit beheerplan meer specifieke toetsingskaders opgenomen voor bepaalde categorieën van activiteiten. De bedoeling van deze toetsingskaders is om initiatiefnemers en vergunningverleners inzicht te verschaffen in welke aspecten van activiteiten cruciaal zijn voor de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen. Economische ontwikkelingen binnen het IJsselmeergebied blijven ook in de toekomst mogelijk, mits de instandhoudingsdoelstellingen niet worden geschaad.

Wanneer vanwege een uitbreiding of aanpassing van een bestaande activiteit of een nieuw initiatief meer stikstofuitstoot wordt voorzien dan in de huidige situatie (waar de vigerende PAS-gebiedsanalyse betrekking op heeft), dan dient dat, aanvullend op de beschreven toetsingskaders, te worden meegewogen bij de vergunningverlening. Daarvoor zal steeds een aparte Nbwet-toets nodig zijn volgens de PAS-systematiek.

Dit rapport met toetsingskaders is onderdeel van het Natura 2000 Beheerplan voor het IJsselmeergebied, dat bestaat uit een Algemeen deel en 6 gebiedsdelen:

1. IJsselmeer.
2. Markermeer & IJmeer.
3. Zwarte Meer.
4. Ketelmeer & Vossemeer.
5. Veluwerandmeren.
6. Eemmeer & Gooimeer Zuidoever.

De hier beschreven toetsingskaders zijn afgestemd met de betrokken partijen tijdens het proces van de 2e fase van de Nadere Effectenanalyse (NEA II). De teksten, tabellen en figuren in deze bijlage zijn overgenomen

uit hoofdstuk 6 van die rapportage (referentie 7) met uitzondering van het toetsingskader maaien van waterplanten. De tekst uit dit laatste toetsingskader is gebaseerd op de Handreiking Waterplanten Maaibeheer (referentie 8). Waar de in dit beheerplan opgenomen formuleringen afwijken van de achtergronddocumenten prevaleert de tekst van dit beheerplan.

De toetsingskaders hebben betrekking op vergunningplichtige activiteiten die niet zijn vrijgesteld in dit beheerplan en dus vergunningplichtig blijven, waarvoor provincies (of EZ) bevoegd gezag en eindverantwoordelijke zijn. De hier gegeven toetsingskaders zijn een richtlijn en hulpmiddel voor zowel de initiatiefnemers voor projecten binnen de behandelde typen activiteiten als voor het bevoegd gezag zelf, te gebruiken als checklist die minimaal doorlopen moet worden bij vergunningverlening voor toekomstige activiteiten. Als gedurende de beheerplanperiode inzichten hierin onderbouwd veranderd zijn, bijvoorbeeld naar aanleiding van monitoringsresultaten, dan kan met diezelfde onderbouwing van het hier gestelde worden afgeweken.

In totaal zijn er 7 toetsingskaders. Deze komen in onderstaande volgorde aan bod:

- Toetsingskader voor zandwinning en nuttig toepassen van sediment.
- Toetsingskader doorsnijding ecologische trekroutes.
- Toetsingskader beroepsvisserij.
- Toetsingskader jachthavenuitbreidingen.
- Toetsingskader lozingen.
- Toetsingskader voor jacht, wildbeheer en schadebestrijding.
- Toetsingskader maaien van waterplanten.

2. Toetsingskader zandwinning en nuttig toepassen van sediment

2.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt een toetsingskader voor zandwinning en nuttig toepassen van sediment uitgewerkt. Nieuwe projecten die gedurende de beheerplanperiode worden opgestart, kunnen naast de criteria in dit toetsingskader worden gelegd. Het toetsingskader vormt in dit geval het kader voor de vergunningverlening door het bevoegd gezag. Voor grote (en diepe) zandwinningprojecten geldt tevens een (plan)MER-plicht.

Let wel: dit toetsingskader heeft alleen betrekking op de relatie met voedselbeschikbaarheid voor watervogels (en gaat dus niet in op effecten als gevolg van wegzijging / kwel, optredende vertroebeling tijdens de werkzaamheden, verstoring, effecten bij transport, de aanleg van werkeilanden of het vergroten van de kans op stratificatie).

Het kader gaat in op:

- de kans op negatieve effecten van zandwinning op (zandwin)locaties in het IJsselmeer en Markermeer & IJmeer.
- aandachtspunten bij het nuttig toepassen van schoon sediment.

2.2 Kansrijkheid voor zandwinning

Categorieën

Voor de beoordeling van de effecten van zandwinning op een locatie wordt onderscheid gemaakt in 3 categorieën van kansrijkheid in relatie tot Natura 2000:

- *ja, waarschijnlijk*: locaties waar zandwinning waarschijnlijk kan worden toegestaan, omdat significant negatieve effecten op voedselbeschikbaarheid voor kwalificerende watervogels bij voorbaat kunnen worden uitgesloten.
- *ja, mogelijk*: locaties waar zandwinning mogelijk kan worden toegestaan, maar waar de effecten van deze zandwinning op Natura 2000 doelen nader dienen te worden getoetst omdat significant negatieve effecten op de voedselbeschikbaarheid van watervogels niet bij voorbaat kunnen worden uitgesloten.
- *nee, tenzij*: locaties waar zandwinning in principe niet is toegestaan, tenzij een Passende Beoordeling aantoont dat significant negatieve effecten van een specifiek voorgenomen activiteit op de voedselbeschikbaarheid van watervogels kunnen worden uitgesloten of gemitigeerd of gecompenseerd na het succesvol doorlopen van de ADC-toets. In deze toets kan ook mitigatie van eventueel optredende effecten aan de orde komen.

Bovenstaande categorieën zijn bedoeld als handreiking aan initiatiefnemers en kunnen door het Bevoegd Gezag worden gebruikt bij het vaststellen of een vergunning nodig is of niet. Het toetsingskader beoordeelt alleen de kansrijkheid in relatie tot de voedselvoorziening voor watervogels en het voorkomen van waterplanten en driehoeksmosselen en niet in relatie tot andere relevante aspecten (zoals wegzijging/kwel, optredende vertroebeling tijdens de werkzaamheden, verstoring, effecten bij transport, de aanleg van werkeilanden of het vergroten van de kans op stratificatie). Uit dit toetsingskader kan dan ook geen zekerheid worden ontleend dat een initiatief voor vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet in aanmerking komt.

Het staat een initiatiefnemer overigens altijd vrij om (buiten deze kaders om) aan de hand van een Passende Beoordeling aan te tonen dat voor een project een Nbwet-vergunning kan worden gekregen en welke mitigerende maatregelen daar eventueel voor noodzakelijk zijn. Bij de beoordeling van kansrijkheid dient altijd van de meest actuele gegevens over verspreiding van waterplanten, driehoeksmosselen en soorten met instandhoudingsdoelstellingen te worden uitgegaan.

Kaarten op grond van ecologische criteria

In figuren 2.1 en 2.2 wordt aan de hand van de indeling in categorieën (nee, tenzij; ja, mogelijk; ja, waarschijnlijk) de kansrijkheid van zandwinning ruimtelijk weergegeven. De kaarten zijn gebaseerd op ecologische waarden in het Markermeer en IJsselmeer zelf op basis van de nu beschikbare informatie. Er is geen rekening gehouden met effecten op Natura 2000 waarden elders als gevolg van veranderingen in de geohydrologie, zoals veranderingen in kwel (relevant voor strook langs de Oostvaardersdijk, waar geen potenties voor planten en mosselen liggen). Er is in de kaarten ook geen rekening gehouden met de effecten van zandwinning op rustgebieden, omdat het in dit toetsingskader alleen gaat over voedselbeschikbaarheid. Daarnaast bestaat nog de notie dat in het Markermeer & IJmeer maatregelen worden verkend om de Natura 2000 waarden daar te versterken (Werkmaatschappij Markermeer-IJmeer als onderdeel van RRAAM en NMIJ). Dit is niet in de kaarten verwerkt, maar kan in de toekomst wel relevant zijn voor toekomstige vergunningverlening omdat een toegenomen robuustheid moet gaan leiden tot meer toe te stane gebruiksruimte, maar wellicht dan niet op juist die plekken waar TBES-maatregelen worden of zullen zijn uitgevoerd.

De ecologische criteria op grond waarvan de kaarten zijn gemaakt bestaan uit de potenties voor waterplanten en mosselen en de rendabele duikdiepte voor mosseletende vogels. Hieronder worden de ecologische criteria verder toegelicht.

Gebieden met potentie voor waterplanten

1. Alle gebieden met een waterdiepte van minder dan 270 cm in het groeiseizoen. Dit is de dieptegrens gebruikt in de KRW voor planten in ondiepe meren. IJsselmeer en Markermeer behoren weliswaar officieel tot de diepe meren, waarvoor een grens van 450 cm geldt, maar omdat de meren niet zijn gestratificeerd en de ondiepten zich gedragen als ondiepe meren is hier de grens van 270 cm gebruikt. Deze grens betreft een waterdiepte, hier vertaald als actuele diepte bij zomerpeil, het peil dat geldt tijdens het groeiseizoen voor de planten (zomerpeil = -20 cm NAP, dus plantengrens komt overeen met -290 cm NAP).
2. Alle diepere gebieden met een totale waterplantenbedekking van meer dan 5 % op grond van de kartering in 2010 (laatst beschikbare kartering).

Gebieden met potentie voor mosselen

Alle gebieden met een maximale dichtheid van meer dan 20 ml/m² (biovolume mosselen¹ per oppervlakte eenheid) in het IJsselmeer en 10 ml/m² in het Markermeer, berekend uit alle maxima per punt op het mosselmeetgrid op grond van alle karteringen vanaf 1980. Op deze manier zijn ook locaties waar mosselen inmiddels zijn verdwenen meegeteld als potentiegebied met het oog op het gewenste herstel. De dichtheidsgrenzen zijn bij benadering de mosseldichtheden waarop de begeleidende fauna van ongewervelden verschijnt. Vanaf die dichtheid kan gesproken worden van een 'mosselbank' als leefgemeenschap (referentie 10).

Gebieden met potentie voor vogels

Alle mosselpotentiegebieden op rendabel te exploiteren diepte voor duikeenden (combinatie duikkosten en kwaliteit van de mosselen) zijn gesteld op 350/400 cm bij winterpeil (foerageerperiode eenden) in Markermeer en 450/500 cm in IJsselmeer. In het IJsselmeer wordt een grotere diepte gebruikt omdat de mosselen daar een betere kwaliteit hebben zodat duiken tot op grotere diepte rendabel is en omdat in het IJsselmeer behalve kuif- en tafeleenden ook toppers voorkomen, die gemiddeld wat dieper duiken (referentie 20). Per meer zijn twee varianten weergegeven, gebaseerd op twee maximale duikdiepten.

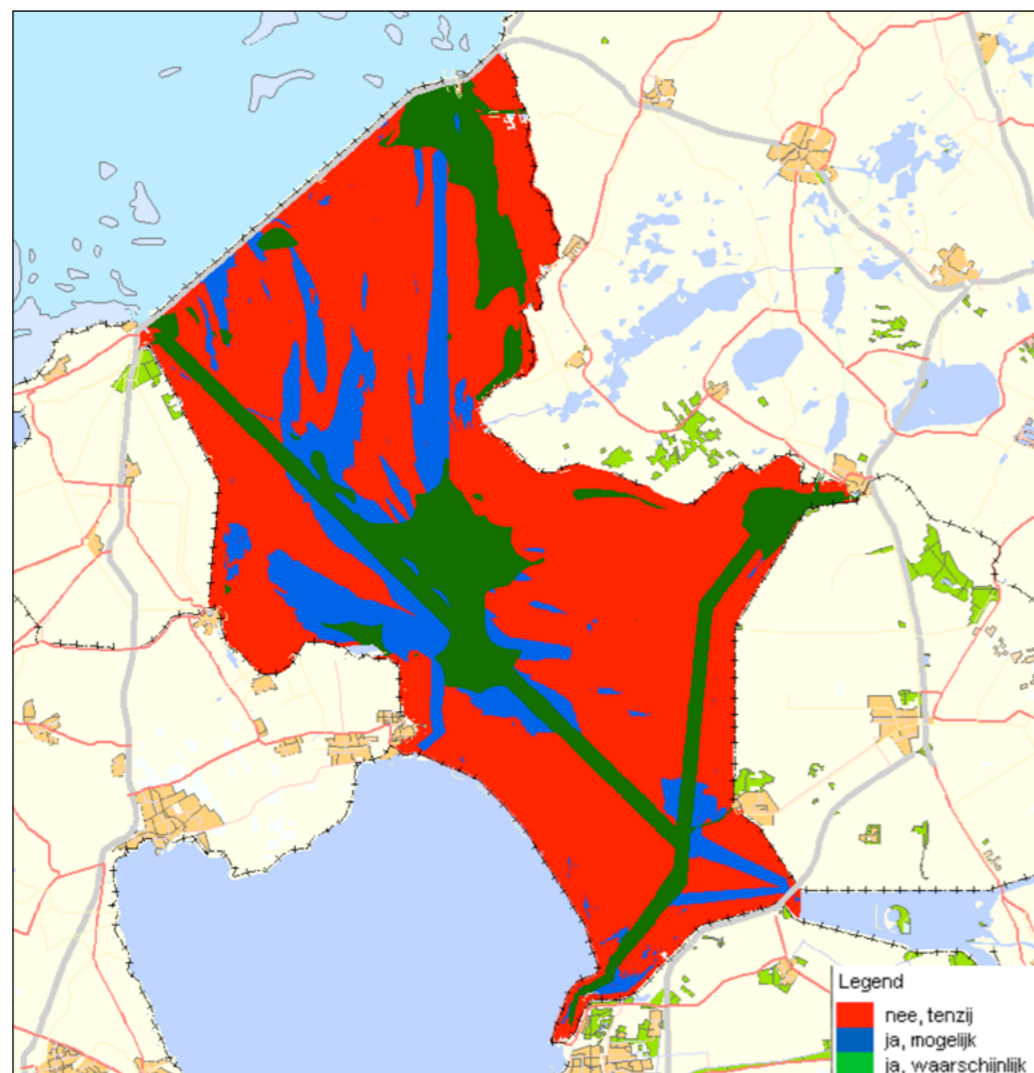
Wanneer de ecologische criteria worden vertaald naar de categorieën van kansrijkheid ontstaan de volgende richtlijnen:

- 1) Ja, waarschijnlijk:
 - diepte groter dan 270 cm bij zomerpeil en
 - bedekking waterplanten lager dan 5 % en
 - dichtheid mosselen lager dan 20 ml/m² (IJsselmeer) of 10 ml/m² (Markermeer).

Dus: Geen potenties voor planten en mosselen; negatieve effecten zijn uit te sluiten.

¹ Uit de ANT-studies (zie paragrafen 2.4, 3.5 en 5.4 van het Algemeen deel) is onder andere gebleken dat er sinds 1980 veranderingen zijn opgetreden in de samenstelling van de mosselstand (toename van quaggamosselen en afname van driehoeksmosselen), maar dat is in de huidige situatie niet doorslaggevend voor de voedselbeschikbaarheid, op termijn mogelijk wel.

Figuur 2.1
Kansrijkheid van zandwinning in
het IJsselmeer

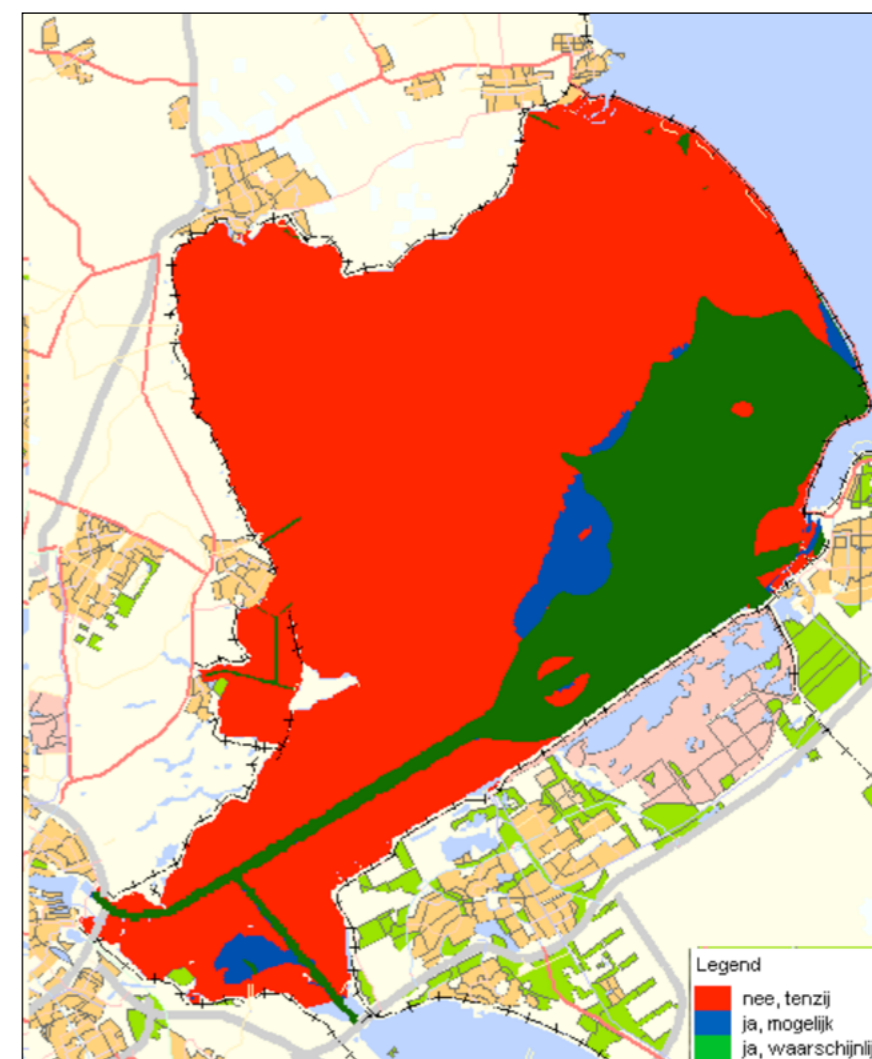
Wel gelden er ook voor deze locaties criteria ten aanzien van wintechiek en omgaan met retourwater (zie paragraaf 2.3), om ongewenste vertroebeling te voorkomen. Ook moet een toets uitwijzen dat er geen negatieve effecten zijn te verwachten op de potentiële geschiktheid van de locatie voor concentraties vangbare vis, vooral spiering. Wanneer de zandwinning voldoet aan deze criteria, dan valt de toets onder dit kader positief uit. Naar verwachting zijn de criteria uit de Waterwet en het Besluit lozings buiten inrichtingen (Blbi) hiervoor voldoende. In dit geval volstaat een melding bij het bevoegde gezag, die controleert of een vergunning inderdaad niet nodig is.

2) Ja, mogelijk

- diepte groter dan 270 cm bij zomerpeil en
- bedekking waterplanten lager dan 5 % en
- dichtheid mosselen hoger dan 20 ml/m² (IJsselmeer) of 10 ml/m² (Markermeer) en
- diepte groter dan 500 cm bij winterpeil (IJsselmeer) of 400 cm (Markermeer).

Dus: Geen potenties voor planten, wel voor mosselen maar op te grote diepte voor vogels; negatieve effecten zijn niet uit te sluiten, maar waarschijnlijk niet significant.

Figuur 2.2
Kansrijkheid van zandwinning in
het Markermeer & IJmeer

Een toets dient voor deze locaties aan te tonen dat significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten. In deze toets dient te worden ingegaan op effecten op waterplanten en driehoeksmosselen in de omgeving van de beoogde locatie, die mogelijk door vertroebeling of verslibbing negatieve effecten ondervinden, maar ook op de potentiële geschiktheid van de locatie voor concentraties vangbare vis, vooral spiering. Indien nodig dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen om deze effecten te voorkomen. Indien significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten, dan valt de toets onder dit kader positief uit. Dit is ter beoordeling aan het bevoegde gezag.

3) Nee, tenzij

- diepte kleiner dan 270 cm bij zomerpeil of
- diepte groter dan 270 cm bij zomerpeil en bedekking waterplanten hoger dan 5% of
- diepte groter dan 270 cm bij zomerpeil en bedekking waterplanten lager dan 5% en dichtheid mosselen (biovolume) hoger dan 20 ml/m² (IJsselmeer) of 10 ml/m² (Markermeer) en diepte kleiner dan 500 cm bij winterpeil (IJsselmeer) of 400 cm (Markermeer).

Dus: Potenties voor waterplanten of mosselen binnen bereik van duikende watervogels. Negatieve effecten zijn afhankelijk van de aard en schaal van de ingreep waarschijnlijk.

Bovenstaande criteria zijn vanuit het voorzorgbeginsel geformuleerd. Verwacht wordt dat een toets van effecten van zandwinning op beschreven locaties altijd tot significant negatieve effecten zal leiden. Mocht

een initiatiefnemer op bepaalde locaties toch mogelijkheden zien voor zandwinning, dan dient in een Passende Beoordeling de afwezigheid van significant negatieve effecten met voldoende zekerheid te worden aangetoond (vandaar nee, tenzij) en dienen indien noodzakelijk deze effecten te worden gemitigeerd. Indien mitigatie ook niet (volledig) mogelijk is, kunnen, na het doorlopen van de ADC-toets, effecten worden gecompenseerd.

Vaargeulen

Op alle door de beroepsscheepvaart gebruikte vaarroutes is de verwachting dat het bodemleven zeer slecht is ontwikkeld vanwege opwoeling. In het kader van de toetsing van bestaand gebruik is dit niet van significant belang gebleken. Ook kunnen vissoorten als spiering zich juist op het 'talud' van de diepere bodem van de vaarroute bevinden. Ingrepen ter plekke van de vaarroutes zullen altijd slechts effecten van tijdelijke of lokale aard hebben en daarmee in de categorie 'ja, waarschijnlijk' vallen.

2.3

Criteria ten aanzien van wintechnieken en het omgaan met retourwater

De winning van zand in vaargeulen vindt voornamelijk plaats met steekzuigers. Deze wintechniek vertroebelt zeer lokaal, alleen bij het bressen (toestromen van het zand-watermengsel naar de zuigermond) zal enige vertroebeling optreden. Bij het gebruik van bijvoorbeeld cutterzuigers kan de vertroebeling wat groter zijn, echter door het aanpassen van de zuigtechniek is deze vertroebeling tot een minimum te beperken. Wanneer zand via depots of een classificeerinstallatie wordt verwerkt is een watervergunning noodzakelijk waaraan voorschriften met betrekking tot de maximaal toegestane belasting worden verbonden.

Bij zandwinning en opslag in het scheepsruim (ook wel beun genaamd) zijn twee waterstromen te onderscheiden, de AMOB (arm mengsel overboord) en het zogenaamde overkoken. De AMOB stroom kan over de gangboorden worden geloosd, echter gebruik van een valpijp zal het AMOB lokaal in de waterkolom brengen waardoor minder vertroebeling optreedt. Bij het overkoken (het doorspoelen van het zand om de fijne fractie te verwijderen) zou ook een valpijp gebruikt kunnen worden om de vertroebeling te verminderen. Wanneer de vertroebeling beperkt blijft tot maximaal 50 meter (vanaf het schip gemeten) en het vertroebeling-niveau binnen een half uur terug is naar de achtergrondwaarde (hierbij dient ook gekeken te worden naar vertroebeling door windinvloed en de al ontstane vertroebeling door de beroepsscheepvaart) zijn nadere eisen niet noodzakelijk. Als nadere eis kan in de vergunning worden opgenomen dat de werkzaamheden worden stilgelegd in geval van een ' vertroebelingpluim ' in het water tot meer dan een bepaalde afstand (deze is afhankelijk van de situatie) vanaf de werklocatie. Er is sprake van vertroebeling als het doorzicht gemeten met de Secchi-schijf minder is dan 1 meter. De Secchi-schijf dient op het schip aanwezig te zijn.

Voor zandwinning in gebieden met verontreinigingniveaus van de waterbodem boven de interventiewaarde (waarde die aangeeft bij welke concentratie sprake is van ernstige of dreigende ernstige vermindering van de functionele eigenschappen van de bodem voor mens, plant of dier) zal een Passende Beoordeling noodzakelijk zijn.

2.4

Kansrijkheid voor nuttig toepassen van sediment

De verantwoordelijkheid voor het zoeken naar mogelijkheden voor nuttig toepassen (in de zin van het Besluit Bodemkwaliteit) van de niet vermarktbaar fractie ligt primair bij de ondernemer. De hierboven beschreven categorieën voor de (on)mogelijkheden voor zandwinning kunnen tevens behulpzaam zijn bij een (eerste) beoordeling van geschiktheid van locaties in het perspectief van Natura 2000.

De mee te nemen effecten op Natura 2000 bij het nuttig toepassen van sediment zijn afhankelijk van de kwaliteit van het sediment:

- Bij relatief schoon materiaal dat toegepast wordt als ophoging of vooroever ligt de problematiek in de afdekking van habitattypen (kranswieren, fonteinkruiden) en mosselbanken. Dit dient van te voren bekend te zijn. Afspraken over afdekken met schoner c.q. vuiler materiaal liggen vast in het Besluit bodemkwaliteit. Er dient vooral ook gekeken te worden naar effecten in relatie tot de locatie waar het sediment wordt toegepast en effecten als gevolg van het nutriëntengehalte (voedselrijkdom) van het toe te passen materiaal op de waterkwaliteit.
- Bij het toepassen van klasse B materiaal gelden de normen uit het Besluit bodemkwaliteit. Deze zijn streng genoeg om significant negatieve effecten als gevolg van uitloging van chemische stoffen te voorkomen. Voor een positieve beoordeling op dit aspect uit het toetsingskader is vereist dat conform het Besluit bodemkwaliteit wordt gehandeld én dat er wordt gekeken naar de mogelijke effecten van afdekking van waterplanten (als habitat en als voedselbron) en mosselen (als voedselbron).

3. Toetsingskader doorsnijding ecologische trekroutes

3.1 Inleiding

Hoge obstakels zoals windturbines, hoogspanningslijnen en zendmasten kunnen negatieve effecten hebben op diverse vogelsoorten en de meervleermuis en daarmee op de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen. Doel van dit hoofdstuk is om een handreiking te bieden voor de vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet (Nbwet).

Hoge obstakels kunnen op verschillende manieren verstoring veroorzaken, o.a. door barrièrewerking, aanvaringen tussen de obstakels en vliegende vogels of vleermuizen, verandering van het leefgebied of lichtverstoring. Ten eerste kunnen effecten optreden op de verspreiding van vogelsoorten door verstoring van broed-, rust- en/of foerageergebieden. Vogels kunnen obstakels in het landschap gaan mijden, waardoor het gebied rond dat obstakel verloren gaat voor gebruik door vogels. De verstoringafstand en de mate van verstoring kan per obstakel en per vogelsoort verschillen. Ten tweede gaat het om verstoring van vlieggedrag. Obstakels, bijvoorbeeld een rij windturbines, kunnen een barrière vormen in de vliegroute waardoor de vogels gedwongen worden hun route te verleggen. Dit zou kunnen leiden tot het onbereikbaar of onbruikbaar worden van rust- of foerageergebieden. Tenslotte kunnen vogels met obstakels in aanvaring komen. Dit gevaar is voor de meeste soorten overdag bij slecht zicht en 's nachts het grootst. Afhankelijk van locatie, obstakel (aantal, type, omvang) en aanbod van vogels kan het aantal aanvaringslachtoffers variëren. Voor bijvoorbeeld windturbines en hoogspanningslijnen kan het aantal op jaarbasis oplopen tot vele tientallen exemplaren per turbine of kilometer hoogspanningslijn. De drie typen effecten kunnen worden samengevat onder de noemer connectiviteit (het bereikbaar en beschikbaar houden van benodigd rust- en voedselgebied, rekening houdend met directe sterfte als gevolg van aanvaringen).

Voorliggend hoofdstuk beschrijft per gebiedsdeel de trajecten die van belang zijn voor connectiviteit met het achterland. Deze zijn opgesteld op basis van een onderzoek naar de gevoeligheid van habitattypen en soorten voor verstoring door obstakels in het landschap. Op deze trajecten kan de aanleg van nieuwe windparken, hoogspanningslijnen, zendmasten en andere hoge obstakels een knelpunt gaan vormen voor

Windmolens langs de IJsselmeerkust

het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen en dit soort initiatieven dient daarom getoetst te worden aan de criteria van dit kader.

Dit kader geeft inzicht in potentiële conflicten op één bepaald aspect: slachtoffers en conditievermindering door nieuw aan te brengen obstakels in trekbanen. Het onderstaande toetsingskader gaat niet in op de verstoring die reeds bestaande obstakels kunnen veroorzaken. Voor meer gedetailleerde informatie over de verstoring die specifieke obstakels kunnen veroorzaken wordt verwezen naar de Nadere Effectenanalyse I (referentie 6). De effecten van de nu aanwezige hoog opgaande structuren zijn getoetst in de Voortoets (referentie 4).

3.2 Criteria connectiviteit

Het belang van connectiviteit is per deelgebied weergegeven in de tabellen 3.1 t/m 3.6. De informatie in de tabellen is ontleend aan Doeluitwerking Natura 2000 IJsselmeergebied (referentie 5). Waar nodig zijn gebiedsdeskundigen geraadpleegd of is gebruik gemaakt van expert judgement.

In de tabellen zijn voor ieder Natura 2000 gebied soorten met een instandhoudingsdoelstelling opgenomen waarvoor connectiviteit een rol speelt. Dit betreft soorten die regelmatig tussen binnen- en buitendijkse gebieden heen en weer pendelen of tussen de meren uitwisselen, zoals ganzen, eenden en steltlopers, en daarbij hinder kunnen ondervinden van obstakels. Onderscheid is gemaakt tussen soorten die vooral overdag vliegen en soorten die vooral in het donker of schemering vliegen. Dit onderscheid is niet alleen van belang voor een schatting van het aanvaringsrisico, maar speelt ook een rol bij het schatten van verstoringseffecten (in het donker mogelijk kleinere effecten dan overdag). De oeverzones van ieder Natura 2000 gebied zijn onderverdeeld in een aantal 'dijktrajecten', waarbinnen het gedrag van soorten in het algemeen hetzelfde is (bijvoorbeeld ganzen in de Wieringermeer die op het IJsselmeer slapen of drinken passeren daarbij de Wieringermeerdijk ergens tussen Den Oever en Medemblik). Daarnaast is onderscheid

gemaakt tussen habitatsoorten, broedvogels en niet-broedvogels.

Voor ieder dijktraject is per relevante soort het belang van connectiviteit gewaardeerd:

o. connectiviteit niet van belang, soort ondervindt hier geen hinder van obstakels.

1. connectiviteit weinig van belang, soort kan hier enige hinder ondervinden van obstakels, maar dit heeft geen invloed op aantallen en/of verspreiding.
2. connectiviteit van belang, soort kan hier hinder ondervinden van obstakels, dit kan een klein negatief effect hebben op aantallen en/of verspreiding.
3. connectiviteit van groot belang, soort kan hier hinder ondervinden van obstakels, dit kan een belangrijk negatief effect hebben op aantallen en/of verspreiding.

De relevante instandhoudingsdoelstellingen voor het IJsselmeergebied zijn onder te brengen in de volgende functionele groepen: meervleermuis, watervogelsoorten die binnendijks op akkers en graslanden foerageren, viseters en benthivore en herbivore watervogels. Per functionele groep is een gemiddelde score berekend voor connectiviteit per dijktraject en dit is per Natura 2000 gebied in een kaartbeeld weergegeven (figuren 3.1 t/m 3.6). In de figuren is in één oogopslag te zien welke dijktrajecten van belang zijn voor de verschillende functionele groepen. Met kleuren wordt de mate van belang aangegeven (zwart: niet van belang, groen: van weinig belang, oranje: van belang en rood: van groot belang).

Meervleermuis

Er is gebruik gemaakt van de kaart met verspreiding en mogelijke actieradius van de meervleermuis in de Doeluitwerking (referentie 5). Er bestaan belangrijke kennisleemten over ligging van verblijfplaatsen en vliegroutes in het IJsselmeergebied. Meervleermuizen vliegen over het algemeen laag en hebben daarom, in vergelijking tot soorten die op grotere hoogte vliegen zoals rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis, een gering aanvaringsrisico. Vanwege kennisleemten over effecten van windturbines en hoogspanningslijnen op vleermuizen hebben kustzones waar relatief veel passages van meervleermuizen worden verwacht voorzichtigheidshalve een score '2' gekregen².

Watervogelsoorten die binnendijks op akkers en graslanden foerageren

Watervogels die (ook) binnendijks op akkers en/of graslanden foerageren (zwanen, ganzen, eendensoorten en steltlopers) of in binnendijkse poldersloten foerageren (lepelaars en purperreigers) gebruiken het IJsselmeergebied als broedgebied, slaappleats of rustplaats overdag. Bij verstoring in binnendijkse gebieden of om te drinken wordt soms ook uitgeweken naar het open water van de meren. Er zijn daarom meerdere keren per dag vliegbewegingen te verwachten tussen binnen- en buitendijkse gebieden die ten dele of voor sommige soorten in hun geheel in het donker plaats kunnen vinden.

Viseters

Visetende watervogels verblijven en vliegen vooral binnen de Natura 2000 gebieden, maar soorten die broedkolonies (aalscholver) of slaappleatsen (zwarte stern, visdief) hebben buiten deze gebieden, passeren tot meermaals daags bepaalde delen van de kust in het IJsselmeergebied. Daarnaast vindt bij sommige soorten regelmatig uitwisseling plaats tussen meren en/of tussen IJsselmeer en Waddenzee. Het merendeel van de vogels is voor het donker op de slaappleatsen, maar slaaptrek kan doorgaan tot in de diepe schemering (bijvoorbeeld zwarte stern).

Benthivore en herbivore watervogels

Vogelsoorten die vooral op benthos (met name driehoeksmosselen maar het afgelopen decennium in toenemende mate ook quaggamosselen en korfmosselen) en/of op waterplanten (kranswieren en fonteinkruiden) foerageren verblijven en vliegen vooral binnen de Natura 2000 gebieden. Op enkele locaties langs het IJsselmeer en Markermeer bevinden zich voor enkele van deze soorten ook binnendijks belangrijke dagrustplaatsen. Daarnaast vindt bij sommige soorten regelmatig uitwisseling plaats tussen meren (alle soorten) en/of tussen IJsselmeer en Waddenzee (topper). Vliegbewegingen vinden hoofdzakelijk in het donker plaats.

Zowel de informatie in de tabellen als in de kaartbeelden geven bij vergunningaanvragen snel inzicht of en in welke mate connectiviteit een rol speelt. Daarbij moet wel in het oog gehouden worden dat de scores voor iedere soort een indicatie van het belang van de betreffende dijktrajecten/oeverzones geven, maar niet direct tussen soorten onderling te vergelijken zijn. Ook dienen de scores niet zonder meer als effectbeoordeling te worden gebruikt, maar altijd in relatie tot het initiatief. Dat wil zeggen dat bij scores van 2 of meer altijd via nader onderzoek nagegaan moet worden of effecten optreden door het geplande obstakel op de soorten die betreffende oeverstrook als route kunnen gebruiken. Tevens dient getoetst te worden of er voor de soorten in het gebied sprake is van een moeizame doelrealisatie.

² In het Ontwerp-wijzigingsbesluit van diverse Natura 2000 gebieden, waaronder IJsselmeer en Markermeer & IJmeer, 14 februari 2013, heeft een correctie plaatsgevonden met betrekking tot de complementaire doelen. Dit betekent dat de doelen voor de meervleermuis die zijn gekoppeld aan Vogelrichtlijngebieden zijn vervallen.

Tabel 3.1

Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/ kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in het IJsselmeer

- = habitatrictlijnsoort
- = visetende watervogel
- = regelmatig pendelend met het binnendijkse achterland
- = bodemfauna-etende watervogel

Functionele groep	IHD	moeizame doelrealisatie	Dag/Nacht	1. Wieringermeerdijk	2. Medemblik-Enkhuizen	3. Houtribdijk	4. Flevokust	5. Noordoostpolder	6. Z-Friesland	7. Stavoren-Zurich	8. Afsluitdijk
Habitatrictlijnsoort											
	Meervleermuis		nacht	1	2	0	1	1	2	2	0
Broedvogels											
	Aalscholver		dag	0	1	3	3	0	0	0	3
	Lepelaar		beide	0	2	0	0	0	0	0	0
	Visdief		dag	0	0	1	0	0	0	0	1
Niet-broedvogels											
	Fuut	x	beide	0	0	1	0	0	0	0	0
	Aalscholver		dag	0	1	3	3	0	0	0	3
	Lepelaar		beide	0	2	0	0	0	1	1	1
	Kleine Zwaan	x	beide	3	0	0	0	3	3	2	0
	Toendrarietgans		nacht	3	0	0	3	3	1	1	0
	Kleine Rietgans	x	beide	0	0	0	0	0	1	3	0
	Kolgans	x	beide	2	1	0	2	3	3	3	0
	Grauwe Gans		beide	2	2	1	1	2	2	2	0
	Brandgans	x	beide	1	0	0	0	0	3	3	0
	Smient	x	nacht	2	3	0	0	1	3	3	0
	Wilde Eend	x	nacht	2	2	0	1	2	2	2	0
	Pijlstaart		nacht	0	1	0	0	0	1	1	0
	Tafeleend		nacht	3*	3*	3	0	0	0	0	0
	Kuifeend		nacht	3*	3*	3	0	0	0	0	1
	Topper	x	nacht	3*	1*	2	0	0	0	0	3
	Brilduiker		beide	0	1*	1	0	0	0	0	2
	Nonnetje	x	beide	0	0	2	0	0	0	0	1
	Grote Zaagbek	x	beide	1	0	3	0	0	0	0	3
	Goudplevier	x	nacht	0	0	0	0	0	0	3	0
	Kemphaan	x	beide	0	0	0	0	0	2	3	0
	Grutto	x	beide	0	1	0	0	0	2	3	0
	Wulp		beide	0	0	0	0	0	0	3	0
	Dwergmeeuw	x	dag	0	0	1	0	0	0	0	1
	Zwarte Stern	x	beide	0	0	2	0	0	0	0	3

* passages duikenden zeer lokaal langs Wieringermeerdijk en bij Andijk ivm binnendijkse dagrustplaatsen, zie kaart in figuur 3.1

Toelichting: Functionele groepen zijn onderscheiden in viseters (blauw), soorten die ook binnendijks op akkers en graslanden foerageren (groen), benthivore en/of herbivore watervogels (grijs) en meervleermuis (bruin). Tevens is aangegeven welke soorten een moeizame doelrealisatie kennen (huidige aantallen onder het instandhoudingsdoelstelling), maar dit aspect is niet in de scores betrokken. Voor ieder dijktraject is per relevante instandhoudingsdoelstelling het belang van connectiviteit gescoord met:

0 = connectiviteit niet van belang, soort ondervindt hier geen hinder van obstakels.

1 = connectiviteit weinig van belang, soort kan hier enige hinder ondervinden van obstakels, maar dit heeft geen invloed op aantallen en/of verspreiding.

2 = connectiviteit van belang, soort kan hier hinder ondervinden van obstakels, dit kan een klein negatief effect hebben op aantallen en/of verspreiding.

3 = connectiviteit van groot belang, soort kan hier hinder ondervinden van obstakels, dit kan een belangrijk negatief effect hebben op aantallen en/of verspreiding.

Tabel 3.2

Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/ kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in het Markermeer & IJmeer

- = habitatrictlijnsoort
- = visetende watervogel
- = regelmatig pendelend met het binnendijkse achterland
- = bodemfauna-etende watervogel

Functionele groep	IHD	moeizame doelrealisatie	Dag/Nacht	1. Enkhuizen-Hoorn	2. Hoorn-Volendam	3. Gouwee	4. Waterlandse kust	5. Muidenkust	6. Flevokust	7. Houtribdijk
Habitatrictlijnsoort										
	Meervleermuis		nacht	2	2	2	2	2	1	0
Broedvogels										
	Aalscholver		dag	1	0	1	0	3	3	3
	Visdief		dag	0	0	0	1	0	0	1
Niet-broedvogels										
	Fuut	x	beide	0	0	0	0	0	1	1
	Aalscholver		dag	0	0	1	0	3	3	3
	Lepelaar		beide	0	0	0	2	0	3	0
	Grauwe Gans		beide	1	2	3	3	2	3	1
	Brandgans		beide	0	1	2	3	0	0	0
	Smient	x	nacht	2	3	3	3	3	0	0
	Krooneend		beide	0	0	1	0	0	0	0
	Tafeleend		nacht	0	0	2	0	0	3	3
	Kuifeend	x	nacht	0	0	2	0	0	3	3
	Topper		nacht	0	0	0	0	0	0	2
	Brilduiker	x	beide	0	0	2	3*	0	3	1
	Nonnetje	x	beide	0	0	0	3	0	3	2
	Grote Zaagbek		beide	0	0	0	3	0	3	2
	Dwergmeeuw	x	dag	0	0	0	0	0	0	1
	Zwarte Stern	x	beide	0	0	0	0	0	1	3

* passages brilduiker en nonnetje langs Waterlandse kust zeer lokaal bij Kinselmeer, zie kaart in figuur 3.2

Toelichting: Voor toelichting zie tabel 3.1.

Tabel 3.3

Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/ kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in het Eemmeer & Gooimeer Zuidoever

- = habitatrictlijnsoort
- = visetende watervogel
- = regelmatig pendelend met het binnendijkse achterland
- = bodemfauna-etende watervogel

Functionele groep	IHD	moeizame doelrealisatie	Dag/Nacht	1. Gooise kust	2. kust Eempolder	3. Flevokust oost	4. Flevokust west	5. Hollandse Brug	6. Stichtse Brug
Broedvogels									
	Visdief		dag	0	0	0	0	0	3
Niet-broedvogels									
	Fuut	x	beide	0	0	0	0	1	1
	Aalscholver		dag	3	0	0	0	2	2
	Kleine Zwaan	x	beide	1	3	2	1	0	1
	Grauwe Gans		beide	2	3	3	2	2	2
	Smient	x	nacht	2	3	1	1	1	1
	Tafeleend	x	nacht	0	0	0	0	2	2
	Kuifeend	x	nacht	0	0	0	0	2	2
	Nonnetje		beide	0	0	0	0	1	1

Toelichting: Voor toelichting zie tabel 3.1.

Tabel 3.4
Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/ kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in de Veluwerandmeren

- = habitatrichtlijnsoort
- = visetende watervogel
- = regelmatig pendelend met het binnendijkse achterland
- = bodemfauna-etende watervogel

Functionele groep	IHD	moeizame doelrealisatie	Dag/Nacht	1. Nijkerk-Harderwijk	2. Harderwijk-Elburg	3. Elburg-Kampen	4. Flevokust Dronten	5. Flevokust Biddinghuizen	6. Flevokust Zeewolde	7. brug Nijkerk	8. brug Harderwijk	9. brug Elburg	10. brug Kampen
Habitatrichtlijnsoort													
	Meervleermuis		nacht 2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Niet-broedvogels													
	Fuut		beide 0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1
	Aalscholver		dag 0	0	0	0	0	1	1	2	1	1	1
	Lepelaar		beide 1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
	Grote Zilverreiger	x	beide 1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kleine Zwaan		beide 3	3	3	1	2	2	1	2	2	1	1
	Smient		nacht 3	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1
	Pijlstaart		nacht 1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Krooneend		nacht 0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0
	Tafeleend		nacht 0	0	0	0	0	2	1	2	1	1	1
	Kuifeend		nacht 0	0	0	0	0	2	1	2	1	1	1
	Brilduiker		beide 0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1
	Nonnetje		beide 0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1
	Grote Zaagbek		beide 0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1
	Meerkoet		nacht 0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1

* passages krooneend t/m grote zaagbek langs Flevokust Zeewolde zeer lokaal bij Harderbroek zie kaart

Toelichting: Voor toelichting zie tabel 3.1

Tabel 3.5
Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/ kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in Ketelmeer & Vossemeer

- = habitatrichtlijnsoort
- = visetende watervogel
- = regelmatig pendelend met het binnendijkse achterland
- = bodemfauna-etende watervogel

Functionele groep	IHD	moeizame doelrealisatie	Dag/Nacht	1. Flevokust Ketelmeer	2. Flevokust Vossemeer	3. Oude land Vossemeer	4. kust IJsselmonding	5. kust NOP	6. Ketelbrug
Habitatrichtlijnsoort									
	Meervleermuis		nacht	1	1	2	2	1	1
Niet-broedvogels									
	Fuut		beide	0	0	0	0	0	1
	Aalscholver		dag	0	0	0	1	0	3
	Lepelaar		beide	0	0	0	0	0	0
	Kleine Zwaan		beide	2	2	2	2	2	0
	Toendrarietgans		beide	3	3	0	0	3	0
	Grauwe Gans		beide	3	3	0	0	3	0
	Kolgans		beide	3	3	3	3	3	0
	Pijlstaart	x	nacht	1	1	1	1	1	0
	Tafeleend		nacht	0	0	0	0	0	3
	Kuifeend		nacht	0	0	0	0	0	3
	Grote Zaagbek	x	beide	0	0	0	0	0	2
	Grutto		beide	0	0	3	3	0	0
	Reuzenstern		dag	0	0	0	0	0	1

Toelichting: Voor toelichting zie tabel 3.1

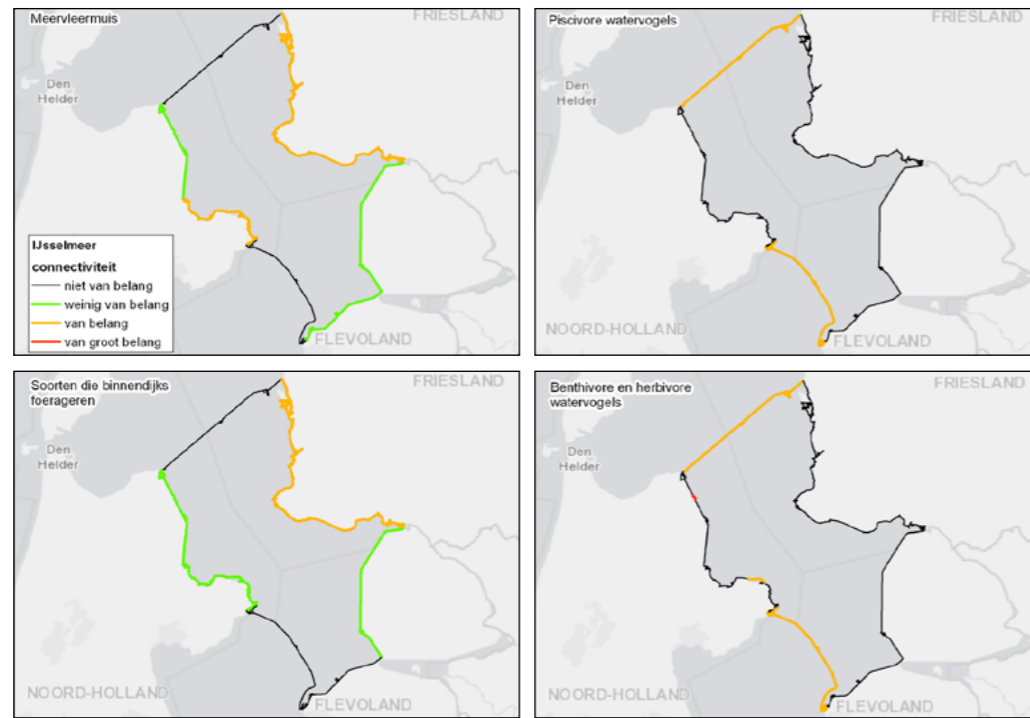
Tabel 3.6
Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/ kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in Zwarte Meer

- = habitatrichtlijnsoort
- = visetende watervogel
- = regelmatig pendelend met het binnendijkse achterland
- = bodemfauna-etende watervogel

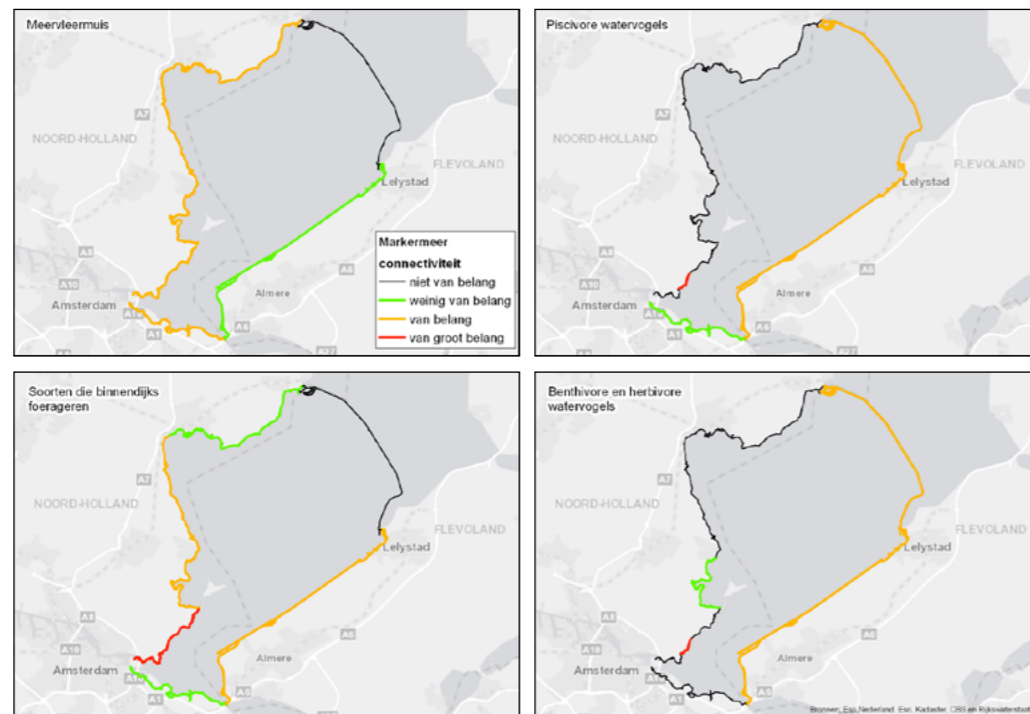
Functionele groep	IHD	moeizame doelrealisatie	Dag/Nacht	1. Oude land kust	2. kust Vogeleiland	3. kust NOP	4. Ramspolbrug
Habitatrichtlijnsoort							
	Meervleermuis		nacht	2	2	1	2
Broedvogels							
	Purperreiger	x		3	1	1	0
Niet-broedvogels							
	Fuut	x	beide	0	0	0	1
	Aalscholver		dag	1	0	0	1
	Lepelaar	x	beide	1	1	0	0
	Kleine Zwaan	x	beide	2	2	2	0
	Toendrarietgans		beide	3	3	3	0
	Grauwe Gans		beide	3	3	3	1
	Kolgans	x	beide	3	3	3	0
	Pijlstaart	x	nacht	1	1	1	1
	Smient	x	nacht	3	3	1	1
	Tafeleend	x	nacht	1	0	0	1
	Kuifeend	x	nacht	1	0	0	1
	Grutto	x	beide	3	3	0	0
	Zwarte Stern	x	beide	1	1	0	1

Toelichting: Voor toelichting zie tabel 3.1

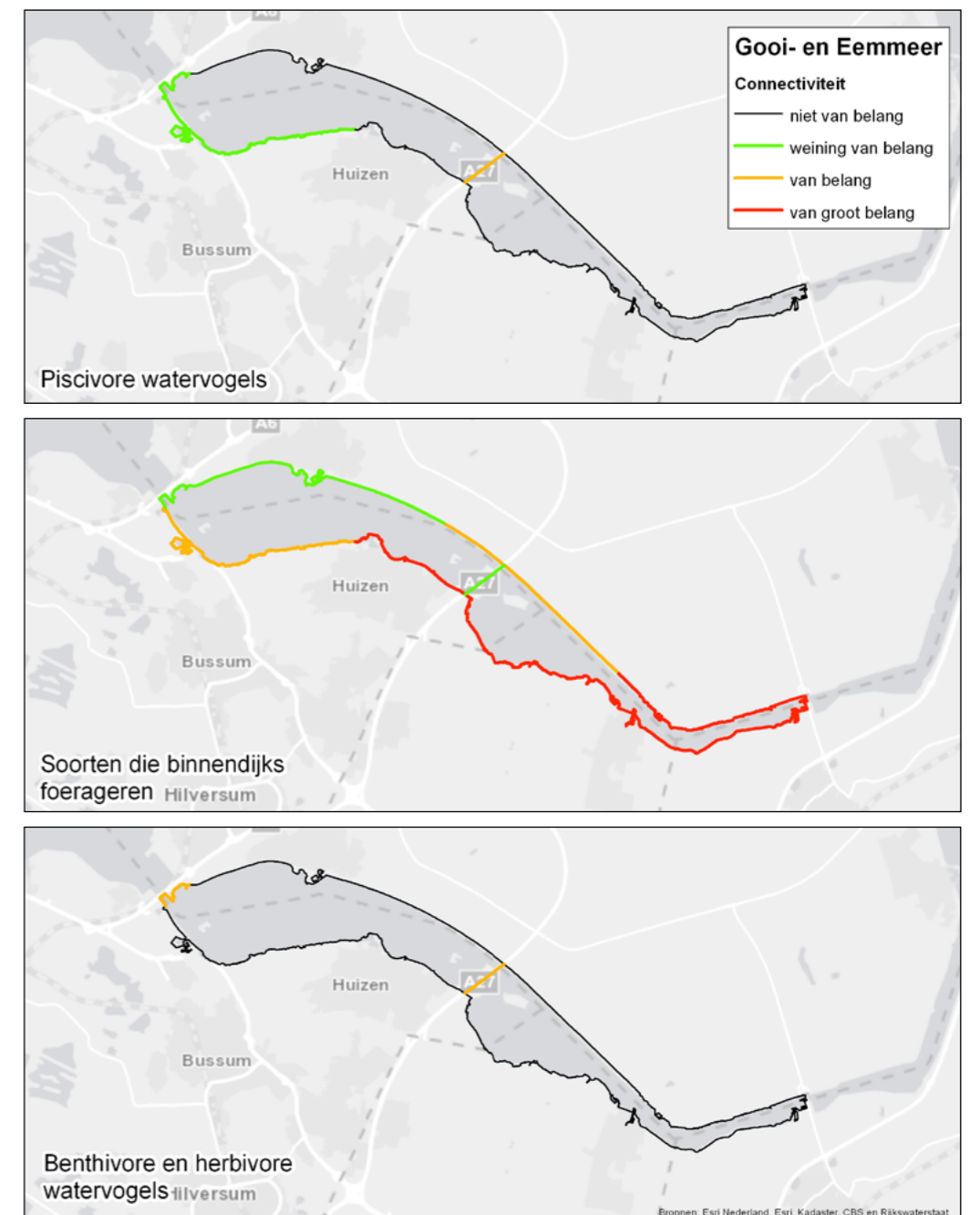
Figuur 3.1
Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in IJsselmeer weergegeven voor de functionele groepen meervleermuis, piscivore vogelsoorten, vogelsoorten die binnendijks op akkers en graslanden foerageren en benthivore en/of herbivore watervogels

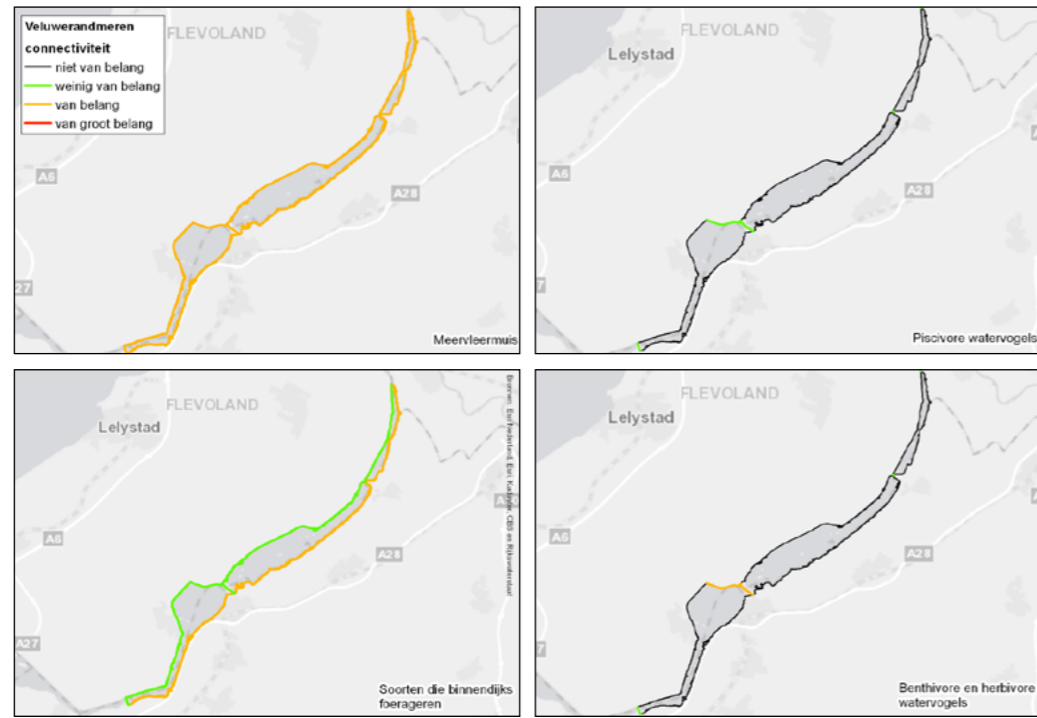
Figuur 3.2
Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in het Markermeer & IJmeer weergegeven voor de functionele groepen meervleermuis, piscivore vogelsoorten, vogelsoorten die binnendijks op akkers en graslanden foerageren en benthivore en/of herbivore watervogels

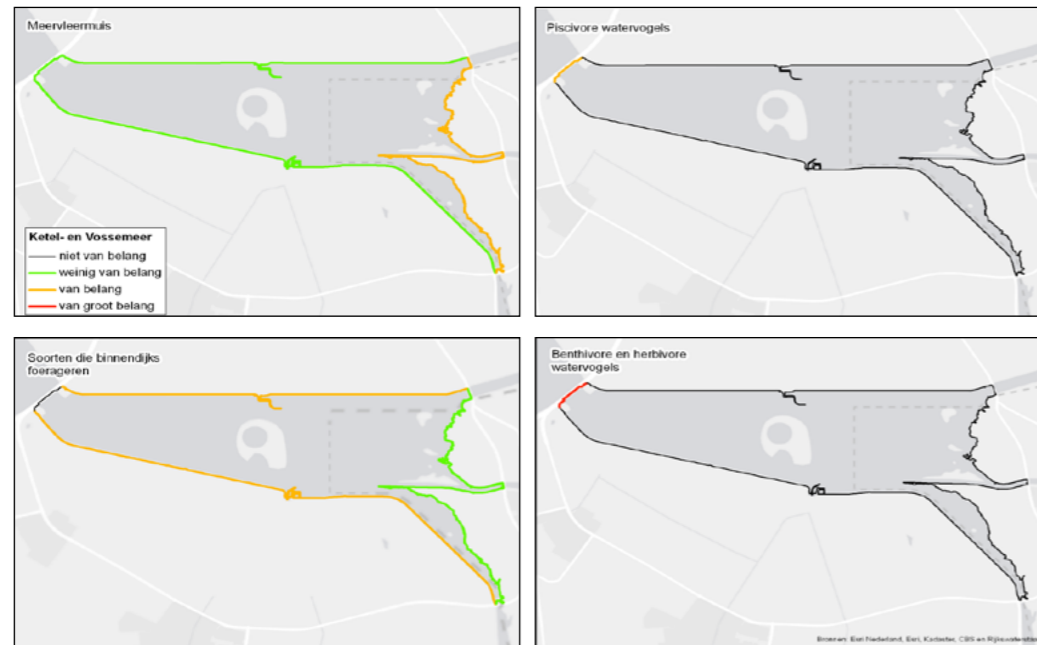
Figuur 3.3
Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in het Eemmeer & Gooimeer Zuidoever weergegeven voor de functionele groepen piscivore vogelsoorten, vogelsoorten die binnendijks op akkers en graslanden foerageren en benthivore en/of herbivore watervogels

Figuur 3.4
Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/ kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in de Veluwerandmeren weergegeven voor de functionele groepen meervleermuis, piscivore vogelsoorten, vogelsoorten die binnendijks op akkers en graslanden foerageren en benthivore en herbivore watervogels

Figuur 3.5
Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/ kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in Ketelmeer & Vossemeer weergegeven voor de functionele groepen meervleermuis, piscivore vogelsoorten, vogelsoorten die binnendijks op akkers en graslanden foerageren en benthivore en herbivore watervogels

Figuur 3.6
Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/ kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in het Zwarte Meer weergegeven voor de functionele groepen meervleermuis, piscivore vogelsoorten, vogelsoorten die binnendijks op akkers en graslanden foerageren en benthivore en herbivore watervogels

4. Toetsingskader beroepsvisserij

4.1

IJsselmeer en Markermeer

Er bestaan twee visserijvormen in IJsselmeer en Markermeer-IJmeer waarvan bij voorbaat niet is uit te sluiten dat ze significant negatieve invloed kunnen hebben op één of meer Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen voor (water)vogels. Het gaat hierbij om de staand want visserij op baars en snoekbaars in herfst en winter en de schietfuisvisserij op paaiende spiering in het vroege voorjaar. De staand want visserij kan via de soms grote bijvangsten aan duikende soorten watervogels met instandhoudingsdoelstellingen significante schade berokkenen aan die doelstellingen, terwijl via de schietfuisvisserij op spiering significante schade aan vooral van spiering afhankelijke visetende watervogels als gevolg van voedselgebrek niet kan worden uitgesloten. Daarom is voor deze visserijen een Nbwet-vergunningsprocedure van toepassing.

Staan want visserij op baars en snoekbaars

Via de Kamerbrief van 10 april 2015 van de Staatssecretaris van EZ betreffende de schubvisserij IJsselmeer is de weg ingezet naar herstel van de bestanden. Een reductie van 85% in het gebruik van staande netten wordt voor het visseizoen 2015/2016 gecontinueerd. Als deze omvang ook in de verdere toekomst niet toeneemt zullen de mogelijke bijvangsten aan duikende watervogels naar verwachting niet tot significant negatieve gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen kunnen leiden (referentie 21). Mocht echter nog binnen de 1e beheerplanperiode de staand want visserij weer in intensiteit toe gaan nemen, dan zal opnieuw moeten worden bezien via een Passende Beoordeling of een dergelijk herstel van de visserij-inspanning met staand want wel een Nbwet-vergunning kan krijgen.

Om de kans op bijvangsten van duikende watervogels te verkleinen kunnen in een Nbwet-vergunning voorschriften worden opgenomen voor het vergroten van de zichtbaarheid van de netten (bijvoorbeeld door reflecterende strips op jonen) en/of voor uitsluitingszones.

Beroepsvissers bezig met het binnenhalen van de fuisen

Schietfuisvisserij op paaiende spiering

Het huidige aantal vogels ligt zo ver onder de instandhoudingsdoelstellingen voor visetende watervogels (met name visdief, zwarte stern, fuut, grote zaagbek en nonnetje) dat elke activiteit (waaronder deze vorm van visserij) die negatieve invloed heeft op deze visstand, tot een significant effect zal leiden. Mochten echter nog binnen de eerste beheerplanperiode de aantallen van de betreffende vogelsoorten en de instandhoudingsdoelstellingen wel met elkaar in evenwicht komen, dan zal opnieuw via een Passende Beoordeling kunnen worden bezien of deze visserij een Nbwet-vergunning kan krijgen.

Bij besluit van 19 maart 2009, DRZ/09/1122/BvdB/HG heeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (referentie 16) beperkingen ingesteld van de toegankelijkheid van enkele gebieden ex artikel 20 Natuurbeschermingswet 1998, gelegen binnen het Natura 2000-gebied 'IJsselmeer'. Het betreft de gebieden die eerder op 4 december 1991 door de minister waren aangewezen als Staatsnatuurmonument en Beschermd Natuurmonument Friese IJsselmeerkust. Rust is in alle gesloten gebieden van cruciaal belang gezien de behoudoelstellingen en de uitbreiding van de omvang- en/of verbeteringsdoelstellingen van (broed)vogelsoorten.

Uit de toelichting op bovengenoemd Besluit (referentie 16) blijkt dat de hierin genoemde afgesloten delen van het IJsselmeergebied van dusdanig groot belang zijn voor de bescherming van de kwetsbare vogelsoorten dat, ten behoeve van de noodzakelijke rust voor deze soorten, beperking van de toegang moet worden gezien als een passende maatregel, noodzakelijk voor het goede beheer van dit gebied. Door beperking van de toegankelijkheid wordt gewaarborgd dat op rui-, rust- en foerageergebieden voor vogels een wezenlijke bijdrage wordt geleverd aan de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten.

Het zich bevinden, het betreden of het bevaren binnen het ex artikel 20 aangewezen gebied langs de Friese IJsselmeerkust binnen de in dit besluit bepaalde gesloten periodes moet worden gezien als een handeling die een verstrend effect heeft op de soorten waarvoor de beperking van de toegankelijkheid van het gebied heeft plaatsgevonden.

Om beroepsvisserij te kunnen blijven bestaan dient de sector in een aanvulling op de passende beoordeling aan te tonen dat het te vergunnen beroepsmatige medegebruik van de gesloten gebieden geen afbreuk doet aan de benodigde extra rust die door het instellen van deze gebieden gewaarborgd moet worden. Voor de kwantificering van de verstoring van de rust in deze gebieden moet er, gelet op het besluit tot beperking van de toegankelijkheid van de gebieden, van worden uitgegaan dat reeds van de betreding zelf een verstoring effect op de benodigde rust uitgaat. Dat effect kan dus al optreden zonder dat soorten waarvoor het Natura 2000 gebied is aangewezen significant worden verstoord in de zin van artikel 19d lid 1 van de Nbwet 1998.

4.2

Randmeren (Veluwerandmeren, Eemmeer & Gooimeer Zuidoever, Ketelmeer & Vossemeer, Zwarte Meer)

4.2.1 Inleiding

Hieronder wordt een toetsingskader voor de toekomstige beroepsvisserij op de randmeren uitgewerkt. De huidige visserijvormen in de randmeren zijn, mits ongewijzigd van aard, omvang en tijd, Nbwet vergunningvrijgesteld in het beheerplan. Visplannen die gedurende de beheerplanperiode worden opgesteld, kunnen naast de criteria in dit toetsingskader worden gelegd. Wanneer de visinspanningen die zijn beschreven in het jaarlijkse visplan passen binnen de criteria van het toetsingskader, dan kan dat jaar worden volstaan met een verzoek om beoordeling door het bevoegde gezag. Voor het verlenen van een vergunning is dan in ieder geval geen passende beoordeling noodzakelijk.

De huidige visserij op de randmeren is in de Nadere Effectenanalyse (NEA I, referentie 6) getoetst. Uit deze toetsing bleek dat de visserij in de randmeren een klein effect kan hebben op instandhoudingsdoelstellingen. Dit effect is echter zeker niet significant omdat de bijvangst aan ondermaatse vis die bij deze vorm van visserij optreedt geen negatief effect heeft op het voedselaanbod voor visetende watervogels die zich onder het instandhoudingsdoelstelling bevinden. Ook de bijvangst aan watervogels is bij deze vorm van visserij zeer gering tot afwezig. Voorwaarde voor eventuele autonome ontwikkeling in de visserij is dat deze de rustgebieden niet meer mag verstoren dan in de huidige situatie gebeurt.

4.2.2 Kader voor de beroepsvisserij op de noordelijke, oostelijke en zuidelijke randmeren

Zoals hierboven reeds is aangegeven, heeft de huidige beroepsvisserij op de randmeren geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen in de randmeren. Op deze conclusie zijn dan ook de criteria voor toekomstige visserij in de Randmeren gebaseerd.

De visserij op de randmeren kan worden toegestaan wanneer uitbreiding van verstoring van de voor instandhoudingsdoelstellingen belangrijke gebieden (belangrijke rust- en foerageergebieden voor watervogels) wordt voorkomen. Zie het toetsingskader jachthavenuitbreidingen (hoofdstuk 5, paragraaf 5.1.3) voor kaarten met de verstoringgevoelige gebieden. Deze gebieden zijn opgenomen in het rapport Nadere Effectenanalyse IJsselmeergebied fase I (referentie 6). Bij het op kaart zetten van deze gebieden is geconcludeerd dat deze gebieden in de huidige situatie geschikt zijn (voldoende rust garanderen) om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren. Dat wil zeggen: de huidige invloed van bestaand gebruik in deze gebieden leidt voor wat betreft verstoring niet tot onaanvaardbaar hoge negatieve effecten. Dit geldt ook voor de verstoring door visserij. Ook in de toekomst zal de visserij in deze gebieden op een zodanige wijze moeten worden uitgevoerd, dat de huidige geschiktheid van deze gebieden als rust- en foerageergebied voor (water)vogels blijvend kan worden gegarandeerd. Hiertoe wordt jaarlijks bij het vaststellen van de visplannen in overleg met het bevoegd gezag en de beheerders van de verstoringgevoelige gebieden vastgelegd waar en wanneer verstoringgevoelige gebieden door vissers kunnen worden betreden. De reguliere overlegstructuur in de visstandbeheercommissies kan hier waarschijnlijk goed voor worden benut.

Een verandering van de visserij-inspanning of de vangstmethode ten opzichte van de huidige visplannen dient te worden getoetst op effecten op de instandhoudingsdoelstellingen en ter beoordeling te worden voorgelegd aan het bevoegd gezag. Een verandering van de visserij-inspanning of vangstmethode heeft geen significant negatieve effecten wanneer deze:

- niet leidt tot een vergroting van de bijvangst van watervogels.
- niet leidt tot een effect op de beschikbaarheid van het voedsel voor visetende watervogels door vergroting van de bijvangst aan ondermaatse vis.

4.3 Overige maatregelen

Ter voorkoming van bijvangst van kleine vis en watervogels en ter verbetering van de overleving van bijvangst van kleine vis (overlevingsbun) kunnen verschillende maatregelen worden getroffen. Deze maatregelen zijn niet direct gekoppeld aan effecten op Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen, omdat

de huidige beroepsvisserij op de randmeren geen significant negatieve effecten heeft op de instandhoudingsdoelstellingen in de randmeren, maar zijn vanuit het oogpunt van een duurzame visserij en de Kaderrichtlijn Water wel gewenst of noodzakelijk. Vanuit Natura 2000 kunnen deze maatregelen dus niet worden opgelegd, toch zijn ze ter informatie aan dit kader toegevoegd. Concreet kunnen de volgende maatregelen worden genomen ter voorkoming van ongewenste bijvangst:

- toepassen van grotere maaswijdtes in de kub van schietfuiken (22 mm i.p.v. 18 mm gestrekte maas) en/of ontsnappingsringen in de kub, waardoor ondermaatse aal en kleine vis kan ontsnappen. Deze ring heeft een middellijn aan de binnenzijde van ten minste 13 m.
- vissen met een driedelige grote fuik.
- frequent (1 of 2 keer tussen de wekelijkse grote schoningsbeurt) lichten van de fuiken, met name bij warm weer.
- aandacht voor het verwerken van de bijvangst, zodat deze weer levend en zonder veel beschadiging kan worden teruggezet, bijvoorbeeld door het toepassen van een zogenaamde overlevingsbun of andere technieken die leiden tot een goede overleving van de bijvangst.

5. Toetsingskader jachthaven-uitbreidingen

Dit onderdeel van het toetsingskader heeft alleen betrekking op het aspect 'verstoring' van een geplande jachthavenuitbreiding en heeft geen betrekking op mogelijke andere negatieve effecten van een uitbreiding. Het doel van dit toetsingskader is te beschrijven welke informatie nodig is, met welke aspecten rekening moet worden gehouden als het gaat om verstoring en aan welke criteria jachthavenuitbreidingen gehouden zijn om ervoor te zorgen dat verstoring geen belemmering vormt om aan de criteria van dit toetsingskader te kunnen voldoen. Voorliggend hoofdstuk biedt dit toetsingskader en beschrijft hoe in de vergunningaanvraag voor een geplande jachthavenuitbreiding kan worden omgegaan met mogelijke verstoringseffecten op verstoringsevoelige gebieden in de kustzone en het open water.

De watersport in het IJsselmeergebied is in de afgelopen decennia flink gegroeid. Het aantal ligplaatsen in jachthavens is van ca. 5.000 in 1965 gestegen naar 35.764 in 2009 (referentie 17). In december 2010 waren voor meer dan 20 van deze jachthavens uitbreidingsplannen bekend van het aantal ligplaatsen binnen de eerste Natura 2000 beheerplanperiode. Het aantal geplande extra ligplaatsen varieert per jachthaven van een honderdtal tot vele honderden. Indien alle nu bekende plannen gerealiseerd worden in de eerste beheerplanperiode (2016-2021) betreft het ca. 8.000 extra ligplaatsen (gegevens provincies).

Uitbreiding van het aantal ligplaatsen kan leiden tot een toename van het aantal schepen in het IJsselmeergebied en daarmee de drukte op het water. Dit kan leiden tot een grotere druk op beschermde natuurwaarden, met name door verstoring van rust- en foerageergebieden van de grote aantallen watervogels die jaarrond gebruik maken van het IJsselmeergebied. In het kader van de Natuurbeschermingswet dient in de aanvraag voor een Nbwet-vergunning voor een uitbreiding van het aantal ligplaatsen te worden uitgesloten dat het initiatief in combinatie met andere plannen en projecten (ook uitbreidingsplannen voor andere jachthavens) significant negatieve effecten kan hebben op instandhoudingsdoelstellingen. Hieraan kan worden voldaan als in de vergunningaanvraag kan worden aangetoond dat belangrijke rust-, broed- en foerageergebieden voor vogels niet worden verstoord en er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn voor vogels die eventueel wel worden verstoord. Onder (maatgevende) verstoring wordt vermindering van de draagkracht van het systeem verstaan (bijvoorbeeld verlies van kwaliteit en omvang leefgebied), waarbij als gevolg hiervan minder vogels van het Natura 2000 gebied gebruik kunnen maken. Het (tijdelijk) uitwijken van vogels naar alternatieve geschikte rust- en/of foerageergebieden van voldoende omvang

binnen een Natura 2000 gebied wordt niet als maatgevende verstoring beschouwd. Als in de vergunningaanvraag aannemelijk wordt gemaakt dat het project niet zal hoeven leiden tot meer drukte op het water in de thans bekende verstoringgevoelige gebieden zoals genoemd in het beheerplan, is het voor het aspect 'verstoring' van kwalificerende watervogels niet nodig een separate toetsing uit te voeren. Hoe dit kan worden onderbouwd en hoe de effecten van verstoring kunnen worden bepaald staat in de paragrafen 5.1 en 5.2 beschreven.

Bestaand gebruik van jachthavens en recreatievaart is getoetst in de Voortoets (referentie 2) en in de eerste fase van de NEA (referentie 6), terwijl autonome ontwikkeling van recreatievaart is getoetst in de tweede fase van de NEA (referentie 7).

5.1 Voorkom effecten op verstoringgevoelige gebieden in de kustzone

In de eerste fase van de NEA (referentie 6) is voor ieder van de zes Natura 2000 gebieden binnen het IJsselmeergebied een overzicht opgesteld van verstoringgevoelige gebieden. Dit zijn deelgebieden die van groot ecologisch belang zijn als rust-, broed- en/of foerageergebied voor vogelsoorten waarvoor een instandhoudingsdoelstelling is geformuleerd. In NEA I is in detail beschreven waar deze deelgebieden liggen en in welke periode van het jaar ze voor welke soorten van belang zijn. Deze informatie wordt hier niet herhaald.

5.1.1 Maatwerk voor potentiële knelpunten

Een aantal van de verstoringgevoelige gebieden is in de huidige situatie gesloten voor alle vormen van recreatie (onder andere een aantal gebieden langs de Friese kust). Aanvullend worden maatregelen genomen om te garanderen dat negatieve effecten van de huidige recreatievaart (inclusief autonome ontwikkeling) in de eerste beheerplanperiode met zekerheid beperkt blijven tot een aanvaardbaar klein niveau. Op drie potentiële knelpuntlocaties in het Markermeer & IJmeer (Gouwzee, kust Muiden, Pampushaven Noord) zal de recreatievaart worden voorgelicht over de exacte ligging van de verstoringgevoelige gebieden en in welke periode(n) van het jaar deze gebieden vermeden moeten worden om de rust voor vogels te garanderen (Rust- en recreatiebenadering, zie paragraaf 4.4 in het Algemeen deel). Door middel van toezicht en monitoring van het gedrag van recreanten in de Gouwzee, de kust Muiden, en Pampushaven Noord, zal gedurende de beheerplanperiode worden onderzocht of de voorlichting voldoende is om de recreatievaart te sturen. Indien de voorlichting na drie jaar niet het beoogde effect heeft, zullen andere maatregelen worden toegepast.

Daarnaast is er een gedragscode voor het gehele IJsselmeergebied (zie paragraaf 4.4 Algemeen deel). In deze gedragscode wordt verwezen naar de kaarten die de basis vormen voor de verstoringgevoelige gebieden die in het beheerplan zijn opgenomen.

5.1.2 Onderbouwing van behoud van rust bij nieuwe jachthavenuitbreidingen

In het geval van toekomstige jachthavenuitbreidingen is het van belang dat de recreatiedruk op de verstoringgevoelige gebieden niet toeneemt. Door in de kustzones van de Natura 2000 gebieden dergelijke rustgebieden in de juiste perioden van het jaar blijvend te vrijwaren van verstoring (door middel van de gedragscode en de TBB-en (deels nog in voorbereiding)), kunnen vogels die op het open water worden verstoord, tijdelijk uitwijken en wordt voorkomen dat deze vogels het gebied definitief verlaten.

Indien de rust in deze verstoringgevoelige gebieden blijvend kan worden gegarandeerd, wordt het voor initiatiefnemers van jachthavenuitbreidingen eenvoudiger om aan te tonen dat een toename van het vaarverkeer geen (significant) negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000 gebied.

Door vooraf al maatregelen te nemen die waarborgen dat de rust in verstoringgevoelige gebieden ook na jachthavenuitbreiding niet in het geding komt, kan het toetsen van verstoringeffecten zich beperken tot effecten op vogels die op het open water verblijven. In de vergunningaanvraag kan bijvoorbeeld worden

omschreven dat met het aanbieden en onder de aandacht brengen van de gebiedsbrede gedragscode voldoende invulling wordt gegeven aan het aspect voorlichting (en daarmee aan het voorkómen van verstoring) en voor welke verstoringgevoelige gebieden de hiervoor beschreven “Rust- en recreatiebenadering” (monitoren, toezicht en eventueel aanvullende maatregelen) moet worden geïmplementeerd om de rust in deze gebieden te garanderen. Dit zal per locatie concreet moeten worden uitgewerkt en onderbouwd in de vergunningaanvraag. Een alternatief is om in een uitgebreide passende beoordeling de effecten op verstoringgevoelige gebieden te onderzoeken, waarbij wordt ingegaan op het uitsluiten van overlap in gebiedsgebruik tussen schepen en vogels in ruimte en tijd.

Voor een goed onderbouwde effectbepaling vraagt dit ten minste recente informatie over:

- bezettingsgraad met, en uitvaarpercentages van vaartuigen in de havens.
- eigenschappen van de uitvarende schepen, zoals diepgang en geluidsproductie.
- vaargedrag, mobiliteit (reikwijdte) en veelgebruikte vaarroutes en vaardoelen.
- vaarseizoenen.
- vaarbewegingen vanuit andere havens in de omgeving.
- lokaal gebiedsgebruik door rustende, broedende en foeragerende vogels in ruimte en tijd.
- huidige aantallen en trends van deze vogels binnen het Natura 2000 gebied afgezet tegen de instandhoudingsdoelstellingen.
- potentiële verstoring door landzijdige activiteiten nabij rustzones aan de kust.

Indien op basis van de hiervoor genoemde informatie kan worden onderbouwd dat in het geval van een jachthavenuitbreiding er geen overlap is in gebiedsgebruik tussen schepen en vogels in de verstoringgevoelige gebieden, kan de beoordeling van de effecten zich ook beperken tot verstoringeffecten op het open water.

5.1.3 Nadere aanduiding van gebieden en seizoenen waarin rust bewaard moet blijven

In tabel 5.1 tot en met 5.5 wordt per Natura 2000 gebied een overzicht gegeven van welke jachthavens bij uitbreidingsplannen met welke verstoringgevoelige gebieden in ieder geval rekening moeten houden. Voor iedere jachthaven is met ‘x’ aangegeven welke verstoringgevoelige gebieden effect kunnen ondervinden van de uitbreiding. Als voldoende in mitigerende maatregelen is voorzien voldoet het aan de criteria van dit toetsingskader en zijn significante effecten uitgesloten. Voor ieder verstoringgevoelig gebied is aangegeven in welke periode van het jaar het gebied met name van belang is voor vogels. In figuur 5.1 tot en met 5.5 staan de ligging van verstoringgevoelige gebieden en genoemde jachthavens aangegeven. Het gaat in de meeste gevallen om verstoringgevoelige gebieden in de directe nabijheid van deze havens. In deze gebieden zal bij toename in vaarbewegingen eerder een toename van verstoringeffecten kunnen optreden dan in gebieden op grote(re) afstand. In de figuren 5.1 tot en met 5.5 is per verstoringgevoelig gebied de meest kwetsbare periode aangegeven; in de meeste gevallen gaat het om verstoringgevoeligheid van in de kustzone verblijvende watervogels in de nazomer en/of winterhalfjaar en niet om verstoring van broedvogels. Het overzicht in deze tabellen beperkt zich tot uitbreidingsplannen die bij de provincies bekend waren in december 2010. Nieuwe informatie over vaargedrag (van de recreatiesector en/of verzameld tijdens reguliere gebiedsmonitoring) en gebiedsgebruik door schepen en vogels kan reden zijn de selectie in onderstaande tabellen uit te breiden of in te perken.

Afhankelijk van het aantal geplande extra ligplaatsen, uitvaarpercentage, nabijheid verstoringgevoelige gebieden, periode van gebruik door vogels en schepen, etc., zullen negatieve effecten niet op voorhand altijd uit te sluiten zijn (‘x’ in tabellen 5.1 tot en met 5.5). De keus is aan de initiatiefnemer om in die gevallen direct in te zetten op het nemen van mitigerende maatregelen, waarbij bijvoorbeeld de gedragscode in combinatie met de hiervoor beschreven Rust- en recreatiebenadering onderdeel zijn van het plan, of een uitgebreide passende beoordeling op te stellen van alle verstoringeffecten (verstoringgevoelige gebieden in de kustzones en het open water).³

³ In de (natuurtoets bij de) vergunningaanvraag van een jachthavenuitbreiding worden de effecten op alle soorten en habitats waar het Natura 2000 gebied instandhoudingsdoelstellingen voor heeft in beeld gebracht. In het geval kan worden onderbouwd dat er geen overlap is in gebiedsgebruik tussen schepen en vogels in de verstoringgevoelige gebieden kan, met verwijzing naar voorliggende handreiking (of beheerplanparagraaf), maar steeds in overleg met het bevoegd gezag, worden volstaan met de vaststelling dat duidelijk is dat er geen significant negatieve effecten zijn op de meeste soorten en habitats, maar dat de soorten van het open water een nadere analyse behoeven.

Tabel 5.1
Jachthavens langs het Markermeer & IJmeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies)

Gemeente/Plaats	Jachthaven	Mogelijk overlap met verstoringgevoelige gebieden en periodes					
		kust polder Zeevang (jul t/m mrt)	Gouwzee (jul t/m mrt)	Hoekelingsdam (apr t/m aug)	kust Muiden (jul t/m mrt)	Pampushaven-Noord (nov t/m mrt)	Houtribdijk (jul t/m mrt)
Monnickendam	diverse havens	●	●				
Muiden	KNZ&RV			●	●	●	
Muiden	Muiderzand/Almerepoort			●	●	●	
Almere	Blocq van Kuffeler					●	
Lelystad	Lelystad						●

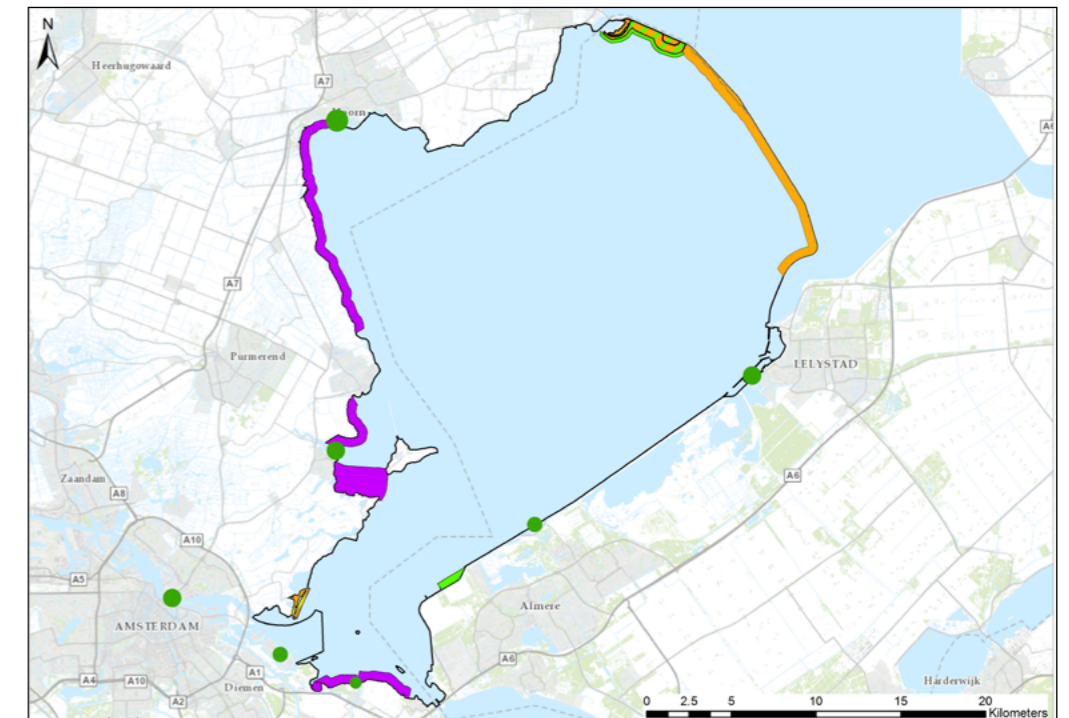
Figuur 5.1
Jachthavens langs het Markermeer & IJmeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies) en locaties van verstoringgevoelige gebieden en periode van het jaar dat deze gebieden met name van belang zijn voor vogels

Legenda

- Grens Natura 2000-gebied
- Geplande jachthavenuitbreiding
- Gesloten gebieden
- Gesloten gebieden in procedure
- Niet toegankelijk (1 september t/m 15 juni)

Verstoringgevoelige gebieden

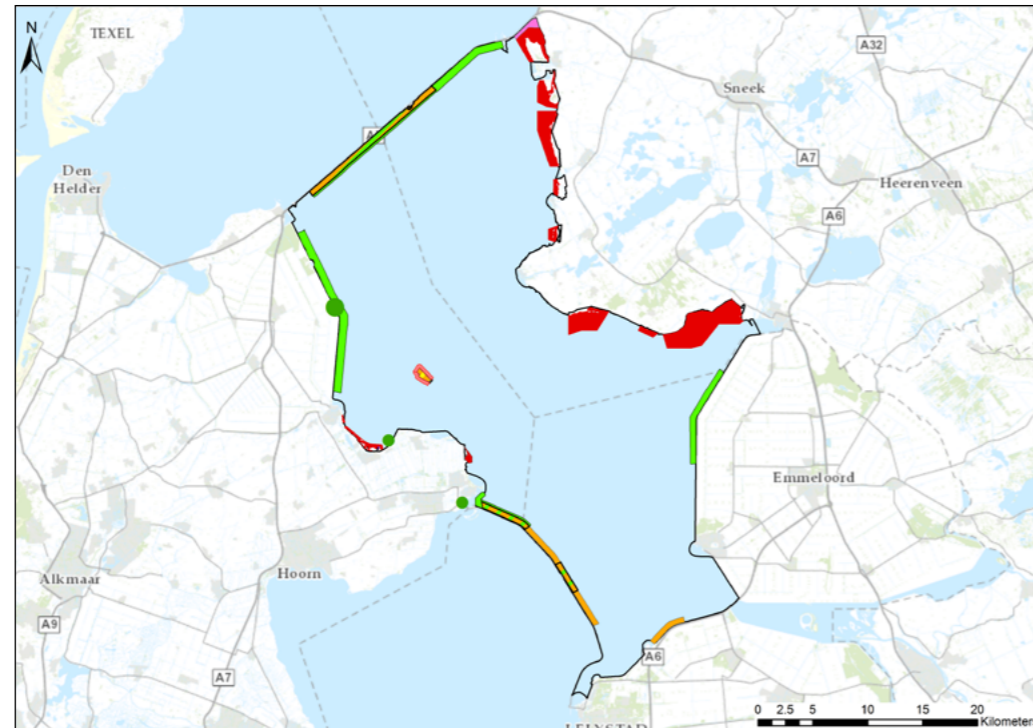
- april t/m augustus
- juli t/m augustus
- juli t/m maart
- juli t/m augustus
- juli t/m augustus en november t/m maart
- september t/m maart
- november t/m maart

Tabel 5.2
Jachthavens langs het IJsselmeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies)

Gemeente/ Plaats	Jachthaven	Mogelijk overlap met verstoringgevoelige gebieden en periodes									
		Kust Wieringermeer (nov-mrt)	Vooroever Onderdijk (jul-mrt)	De Kreupel (apr-t/maug)	De Ven Enkhuizen (jul-mrt)	Houtribdijk (jul-mrt)	Kust Flevopolder (jul t/m aug)	Kust Noordoostpolder (nov t/m mrt)	Kust Zuid-Friesland (jaarrond)	Kust Friesland (jaarrond)	Afsluitdijk (jul-mrt)
Wieringerwerf	Oude Zeug	●		●							●
Onderdijk	Onderdijk (binnendijks)	●	●	●							
Andijk	Andijk		●	●							
Friesland	Lemmer (3 locaties)						●	●			

Figuur 5.2
Jachthavens langs het IJsselmeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies) en locaties van verstoringgevoelige gebieden en periode van het jaar dat deze gebieden met name van belang zijn voor vogels

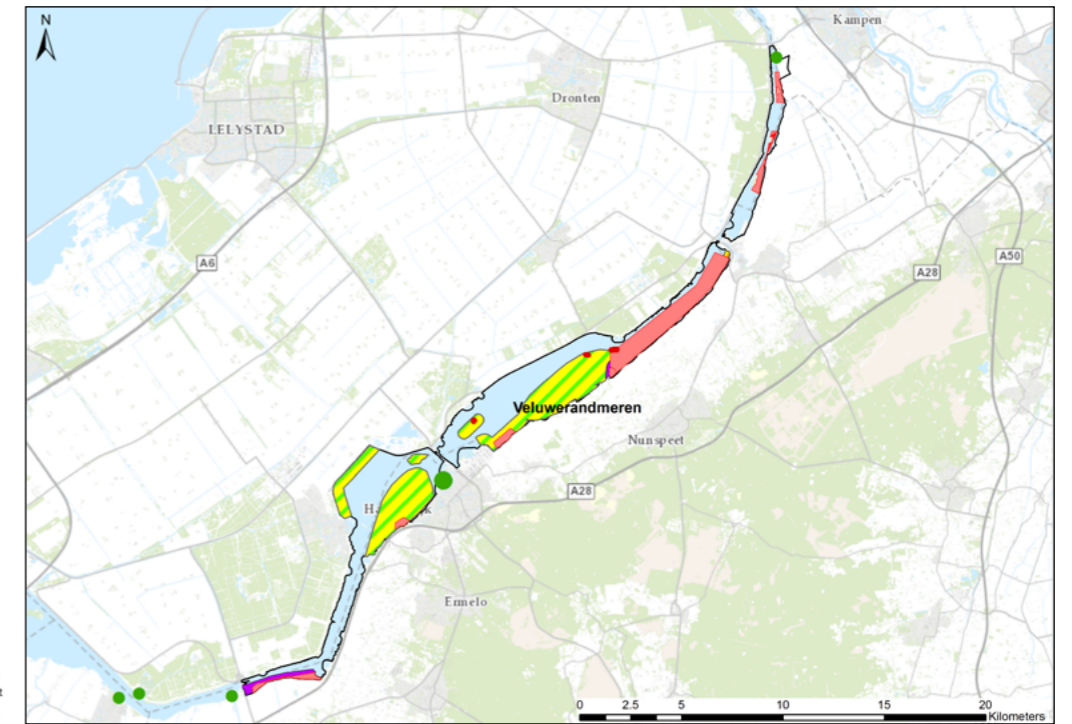

Legenda
 Grens Natura 2000-gebied
 Geplande jachthavenuitbreiding
 Gesloten gebieden
 Gesloten gebieden in procedure
 Niet toegankelijk (1 september t/m 15 juni)
Verstoringgevoelige gebieden
 april t/m augustus
 juli t/m maart
 juli t/m augustus en november t/m maart
 september t/m maart
 november t/m maart

Tabel 5.3
Jachthavens langs de Veluwerandmeren met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies)

Gemeente/Plaats	Jachthaven	Mogelijk overlap met verstoringgevoelige gebieden en periodes						
		Delta Schuiten beek (jaarrond)	Zeewolde (sept t/m mrt)	Harderwijk Zuid (sept-apr)	Harderwijk Noord (sept-apr)	Polsmaten Elburg (okt-mrt)	De Abbert (jaarrond)	Drontermeer (jaarrond)
Harderwijk	De Knar		●	●				
Harderwijk	De Eilanden		●	●				
Bunschoten	Bunschoten							
Nijkerk	Nieuw Hulckesteijn	●						
Zeewolde	Eemhof							
Kampen	Roggebotsluis						●	●

Figuur 5.3
Jachthavens langs de Veluwerandmeren met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies) en locaties van verstoringgevoelige gebieden en periode van het jaar dat deze gebieden met name van belang zijn voor vogels

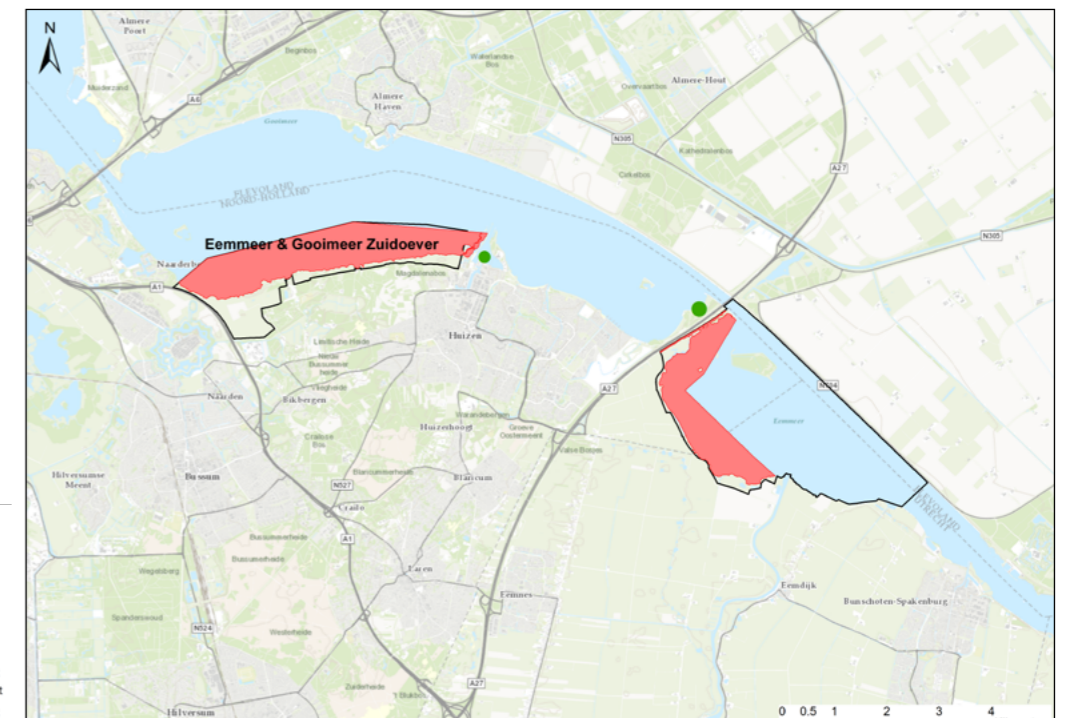

Legenda
 Grens Natura 2000-gebied
 Geplande jachthavenuitbreiding
 Gesloten gebieden
 Gesloten gebieden in procedure
 Niet toegankelijk (1 september t/m 15 juni)
Verstoringgevoelige gebieden
 april t/m augustus
 juli t/m maart
 juli t/m augustus en november t/m maart
 september t/m maart
 november t/m maart

Tabel 5.4
Jachthavens langs het Eemmeer & Gooimeer Zuidoever met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies)

Gemeente/Plaats	Jachthaven	Mogelijk overlap met verstoringgevoelige gebieden en periodes	
		Gooimeer Zuidoever (jaarrond)	Eemmeer (jaarrond)
Huizen	Huizen	●	
Blaricum	Stichtse Brug		●

Figuur 5.4
Jachthavens langs het Eemmeer & Gooimeer Zuidoever met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies) en locaties van verstoringgevoelige gebieden (in dit geval reeds jaarrond gesloten)

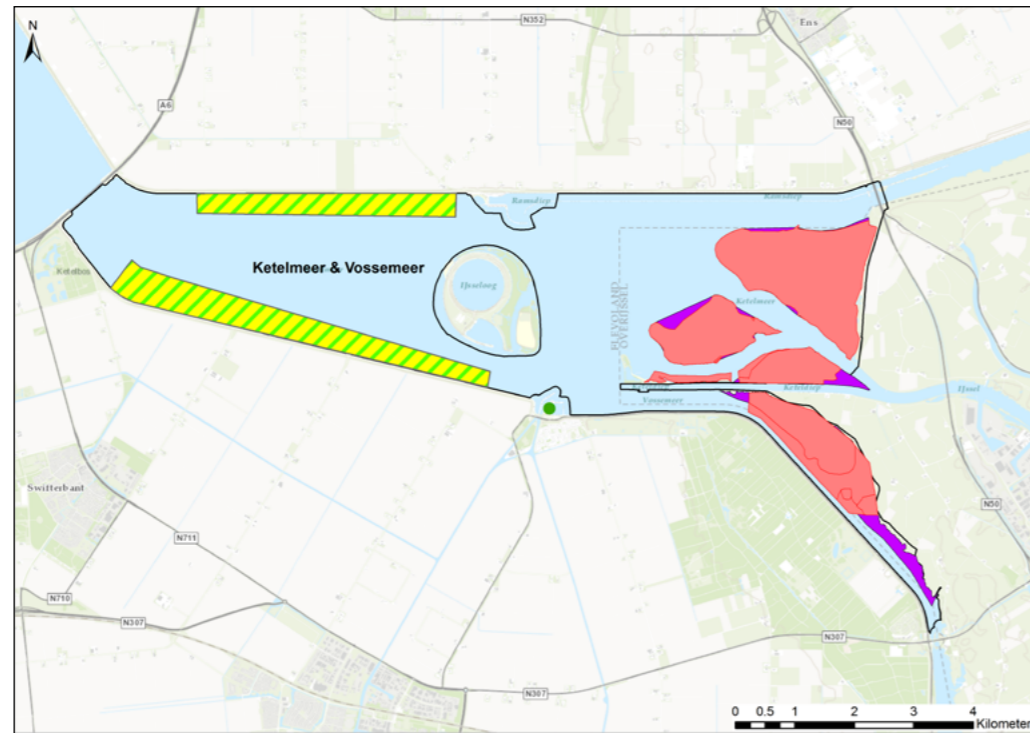

Legenda
 Grens Natura 2000-gebied
 Geplande jachthavenuitbreiding
 Gesloten gebieden
 Gesloten gebieden in procedure
 Niet toegankelijk (1 september t/m 15 juni)
Verstoringgevoelige gebieden
 april t/m augustus
 juli t/m maart
 juli t/m augustus en november t/m maart
 september t/m maart
 november t/m maart

Tabel 5.5
Jachthavens langs het Ketelmeer & Vossemeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies)

Gemeente/Plaats	Jachthaven	Mogelijk overlap met verstoringgevoelige gebieden en periodes	
		IJsselmonding (juli t/m maart)	Vossemeer (jaarrond)
Dronten	Ketelhaven	●	●

Figuur 5.5
Jachthavens langs het Ketelmeer & Vossemeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies) en locaties van verstoringgevoelige gebieden en periode van het jaar dat deze gebieden met name van belang zijn voor vogels¹

Legenda
 □ Grens Natura 2000-gebied
 ● Geplande jachthavenuitbreiding
 ■ Gesloten gebieden
 ■ Gesloten gebieden in procedure
 ■ Niet toegankelijk (1 september t/m 15 juni)
Verstoringgevoelige gebieden
 ■ april t/m augustus
 ■ juli t/m augustus
 ■ juli t/m maart
 ■ juli t/m augustus
 ■ juli t/m augustus
 ■ juli t/m augustus
 ■ augustus t/m november
 ■ november t/m maart
 ■ september t/m maart
 ■ november t/m maart

¹ De exacte begrenzing van de af te sluiten gebieden in de IJsselmonding staat in figuur 5.1 van gebiedsdeel Ketelmeer Vossemeer

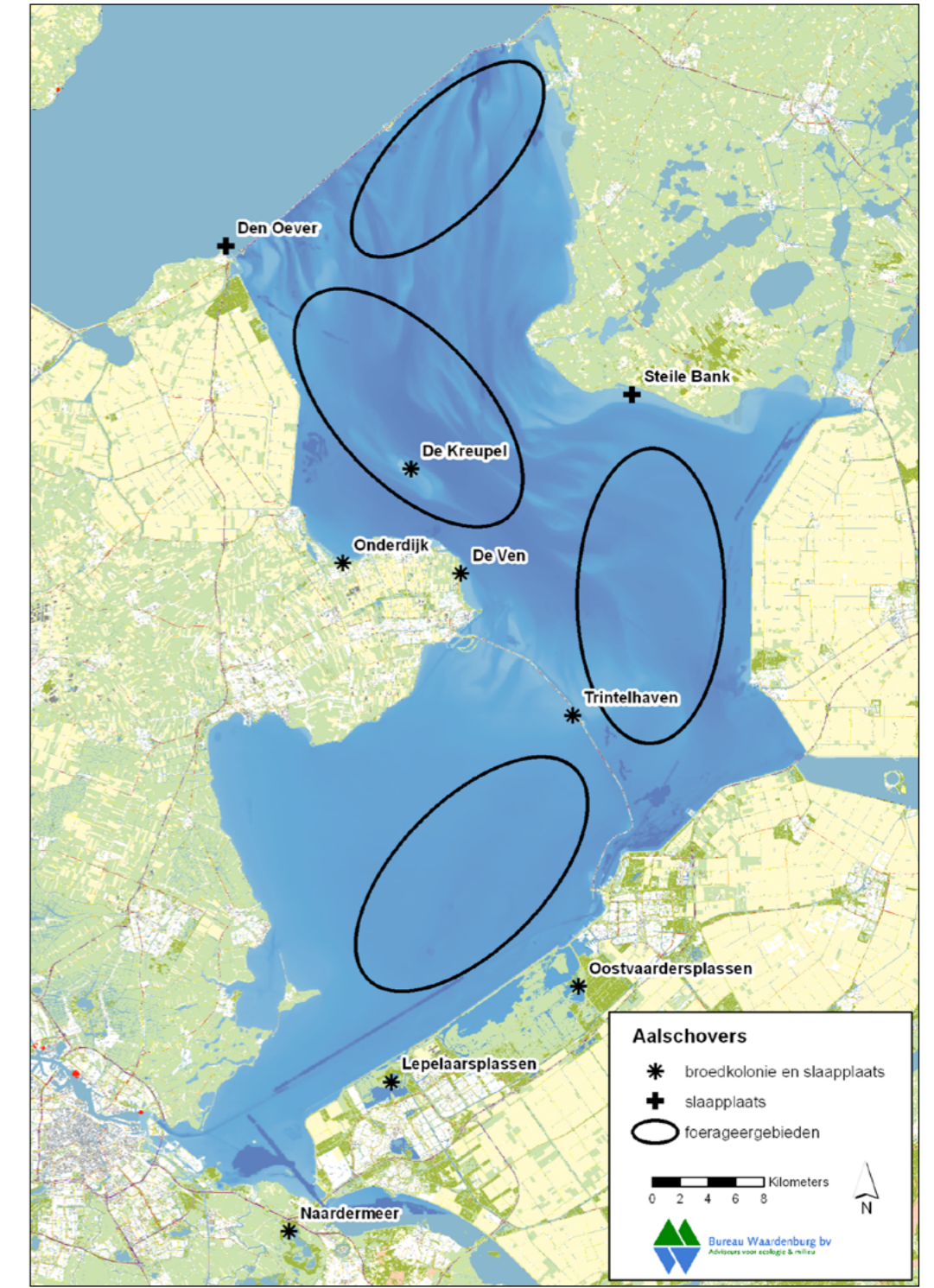
5.2 Effectbepaling van verstoring

Een uitbreiding van de recreatievaart kan ook versturende effecten hebben op watervogels die van het open water gebruik maken. In het afwegingskader beroepsvisserij IJsselmeer en Markermeer (paragraaf 4.1) wordt er van uitgegaan dat reeds van het 'betreden' van een gebied een verstrend effect op de benodigde rust uitgaat.

Het open water in het IJsselmeergebied (zijnde de niet in de vorige paragraaf besproken kustzones) wordt overdag vooral gebruikt door foeragerende viseters en enkele soorten duikeenden. Soorten met een instandhoudingsdoelstelling voor één of meerdere Natura 2000 gebieden in het IJsselmeergebied die regelmatig van het open water gebruik maken zijn: fuut, aalscholver, grote zaagbek, nonnetje, kuifeend, tafeleend, topper, brilduiker, visdief, zwarte stern en dwergmeeuw.

Grote zaagbek, nonnetje, topper, brilduiker en dwergmeeuw gebruiken het gebied alleen in het winterhalfjaar en/of vroege voorjaar (oktober tot en met april), wanneer het gebiedsgebruik door de recreatievaart beperkt is. Effecten van een jachthavenuitbreiding op deze laatstgenoemde soorten moeten in de vergunningaanvraag wel in beeld worden gebracht (onder andere rekening houdend met mogelijke toekomstige seizoensverlenging van de recreatievaart), maar zullen vanwege de beperkte overlap in tijd en ruimte naar verwachting niet resulteren in significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van deze soorten in het IJsselmeergebied.

Figuur 5.6
Ligging van broedkolonies, slaapplekken en belangrijkste foerageergebieden van de aalscholver in het IJsselmeergebied (gegevens Rijkswaterstaat)

Aalscholvers
 * broedkolonie en slaapplaats
 + slaapplaats
 ○ foerageergebieden
 0 2 4 6 8 Kilometers
 Bureau Waardenburg bv
 Adviseurs voor ecologie & natuur

Fuut, aalscholver, kuifeend, tafeleend, visdief en zwarte stern vertonen mogelijk wel een overlap in tijd en ruimte in het gebiedsgebruik met de recreatievaart. Voor visdief en zwarte stern geldt dat deze tijdens het foerageren op het open water, buiten de directe omgeving van de broedkolonies en de slaappleaatsen, matig verstoringsgevoelig zijn (referentie 2) en het is niet waarschijnlijk dat de draagkracht voor deze soorten als gevolg van een toename van het aantal schepen op het open water af zal nemen.

Futen gebruiken het IJsselmeergebied in het zomerhalfjaar vooral om te ruien (vanaf juli, maar grootste aantallen in augustus en september). De vogels verblijven dan in de kustzones tot enkele kilometers uit de kant. Het aantal ruiende futen in het IJsselmeergebied is de afgelopen twee decennia meer dan gehalveerd. Ruiconcentraties zijn in het IJsselmeer onder andere nog te vinden langs de Afsluitdijk, rond De Kreupel, omgeving Vooroever van Onderdijk en langs de Houtribdijk. In het Markermeer zijn de ruiconcentraties veel kleiner en vooral aanwezig in het zuidelijk deel van de Gouwzee, langs de Oostvaardersdijk en in mindere mate langs de Houtribdijk (referentie 11). De kustzones (tot ca. 500 m uit de oever) van al deze gebieden zijn in de eerste fase van de NEA aangemerkt als verstoringsgevoelige gebieden. Indien de rust in deze verstoringsgevoelige gebieden vanaf juli gerespecteerd wordt, zijn er voldoende uitwijkmogelijkheden voor futen die eventueel op het open water verstoord worden.

Hetzelfde geldt voor ruiende kuif- en tafeleenden die vooral in de nazomer de ruime omgeving van de kustzones gebruiken om te ruien. Het bepalen van de effecten van een jachthavenuitbreiding op vogels op open water kan zich daarom toespitsen op de soort aalscholver.

Aalscholvers foerageren jaarrond op het open water in het IJsselmeergebied. Tegenwoordig broeden gemiddeld zo'n 8000 paren over zes kolonies in het IJsselmeergebied: het eiland De Kreupel, Vooroever Onderdijk, De Ven bij Enkhuizen, Trintelhaven, Oostvaardersplassen, Lepelaarplassen en Naardermeer (referentie 11). De verdeling is ongeveer fifty-fifty tussen kolonies in het zuidelijk Markermeer en het noordelijk IJsselmeer. Vanuit deze kolonies worden vooral foerageergebieden in het Markermeer en IJsselmeer gebruikt (Figuur 5.6), maar vogels uit de kolonies in het zuidelijk Markermeer gebruiken ook de randmeren als foerageergebied.

De huidige aantallen broedparen lagen tot voor kort nog ruim boven de instandhoudingdoelstelling voor de regio IJsselmeergebied; behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied voor een draagkracht van tenminste 8.000 broedparen. Vanwege het recente optreden van enkele zogenaamde 'crashes' in de populatie, mogelijk als gevolg van sterk teruglopende bevisbaarheid door algenbloei, troebelings en/of een verslechterde visstand, is enige alertheid ten aanzien van doelrealisatie geboden (referentie 5). Het is daarom van belang om in de (natuurtoets bij de) vergunningaanvraag aandacht te besteden aan de effecten van de jachthavenuitbreiding op foeragerende aalscholvers op het open water en onderzoek te doen naar mogelijk significante effecten, waarbij rekening wordt gehouden met cumulatie met effecten van andere plannen en projecten, inclusief uitbreidingsplannen voor andere jachthavens. Foeragerende aalscholvers zijn matig verstoringsgevoelig (100 - 300 m), waarbij sociaal foeragerende groepen verstoringsgevoeliger zijn dan individueel foeragerende aalscholvers (referentie 2 en 3). In de vergunningaanvraag moet worden onderbouwd dat de belangrijkste foerageergebieden niet in betekenisvolle mate extra worden verstoord als gevolg van de jachthavenuitbreiding. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van informatie over de ligging van de belangrijkste foerageergebieden (Figuur 5.6) en ecologie van de soort (onder andere broedseizoen, foeragegedrag, periode van foerageren en verspreiding buiten de jongenperiode, ligging slaappleaatsen) alsmede informatie over vaargedrag, uitvaarpercentages, etc.

6. Toetsingskader lozingen

In dit hoofdstuk komen twee typen lozingen aan de orde: eerst lozingen van stoffen en vervolgens thermische lozingen. Dit toetsingskader gaat alleen in op hoe om te gaan met nieuw voorziene of te plannen lozingen. Bestaande lozingen hebben immers al een toetsing aan de Waterwet doorlopen, waarvan een gedegen ecotoxicologische toets een wezenlijk onderdeel is, dat al voor een belangrijk deel ook de belangen van Natura 2000 heeft meegenomen. Het kader voor omgaan met nieuwe lozingen is generiek voor alle Natura 2000 gebieden in het IJsselmeergebied en wordt dan ook niet in de afzonderlijke gebiedsdelens behandeld.

6.1 Lozingen van stoffen

6.1.1 Waterkwaliteitsbeleid

Het beleid ten aanzien van het lozen van stoffen maakt onderdeel uit van het waterkwaliteitsbeleid dat op rijksniveau is vastgelegd in het Nationaal Waterplan 2009-2015 (NWP, referentie 18). Het algemene beleidskader betreft de toepassing van het brongerichte spoor, zoals neergelegd in de Wet milieubeheer (zie aldaar hoofdstuk 5 milieukwaliteitseisen) en de Waterwet. Bij alle bronnen van verontreinigingen worden door middel van vergunningen of algemene regels de best beschikbare technieken (bbt) voorgeschreven om lozingen en emissies terug te dringen. Onderdeel hiervan is de beoordeling van de aanvaardbaarheid van de lozingen na toepassing van bbt op het niveau van de mengzone en het zo nodig treffen van aanvullende maatregelen aan de bron. Bij deze beoordeling die als de emissie-immisatie toets wordt aangeduid, kunnen voor de in het Besluit kwaliteitseisen en monitoring waterkwaliteit 2009 (Bkmw, referentie 19) opgenomen stoffen de getalswaarden van het Bkmw als vertrekpunt voor te maken afwegingen worden gebruikt. De huidige stand van bbt wordt weergegeven in het Handboek Immissietoets (referentie 12). Het aanvullend beleidskader volgt uit de stroomgebiedsbeheerplannen en heeft als doel het realiseren van milieukwaliteitseisen en het waarborgen van 'geen achteruitgang' voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) waterlichamen in het effectgerichte spoor voor zover dit niet kan worden bereikt met het algemene beleidskader.

6.1.2 Huidige en nieuwe lozingen

Bij het opstellen van dit beheerplan zijn bestaande lozingen doorgelicht om te bezien of er sprake is van significant negatieve effecten voor de Natura 2000 gebieden. Aan de hand hiervan is bepaald of het huidige gebruik al dan niet onder voorwaarden via het beheerplan vrijgesteld kan worden van de vergunningplicht in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet). Nieuwe lozingen of uitbreidingen van bestaande lozingen vallen niet onder de vrijgestelde activiteiten. Deze lozingen kunnen vergunningplichtig zijn in het kader van de Nbwet wanneer deze lozingen de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten in een Natura 2000 gebied kunnen verslechteren of een significant verstrend effect kunnen hebben op soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Bij het verlenen van watervergunningen voor nieuwe lozingen toetst de waterbeheerder aan het hiervoor beschreven waterkwaliteitsbeleid. Belangrijk onderdeel hierbij is toetsing van activiteiten aan milieukwaliteitsnormen (referentie 19). Aan deze normen ligt een grondige ecotoxicologische analyse ten grondslag, waarbij gebruik wordt gemaakt van de best beschikbare kennis van de effecten van de stoffen op het ecosysteem en de daarin voorkomende organismen. In zijn algemeenheid biedt deze toetsing op basis van het waterkwaliteitsbeleid een goede algemene bescherming van Natura 2000 soorten en gebieden. De eisen vanuit de Nbwet zijn daarmee voor een groot deel afgedekt. In dit beheerplan zijn met het oog op de voorkomende soorten en habitats geen strengere waterkwaliteitsnormen voor de Natura 2000 gebieden gesteld.

Locatiespecifiek kunnen Natura 2000 soorten en habitats strengere eisen stellen aan de waterkwaliteit als gevolg van de ligging in of nabij de mengzone. De mengzone is een zone in de directe omgeving van het lozingspunt waarbinnen de milieukwaliteitsnormen mogen worden overschreden (zie referentie 12, hoofdstuk 3). In het toetsingsproces voor de verlening van een Nbwet-vergunning moet er dan dus door het bevoegd gezag voor de Nbwet gecontroleerd worden of dergelijke soorten en habitats aanwezig zijn.

Nieuwe lozingen dienen te worden beoordeeld op hun locatiespecifieke effecten, zodat in de af te geven vergunning op grond van de Nbwet gewaarborgd kan worden dat hierdoor geen significant negatief effect op het betreffende Natura 2000 gebied ontstaat en het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar wordt gebracht.

6.1.3 Waterkwaliteitsbeleid, tenzij

Het toetsingskader gaat ervan uit dat het beschermingsniveau op grond van het bestaande waterkwaliteitsbeleid bij toetsing van de watervergunning overeenkomstig het Handboek Immissietoets (referentie 12) voldoende is om een Natura 2000 gebied in algemene zin afdoende te beschermen, tenzij bekend is dat er een soort of habitat aanwezig is die gevoelig is voor verontreiniging afkomstig uit puntlozingen. In dat geval moet onderzocht worden bij welke stofconcentratie negatieve effecten optreden. Is deze concentratie (kritische waarde) lager dan de norm waaraan op grond van het waterkwaliteitsbeleid getoetst wordt, dan dient deze kritische waarde als richtlijn bij vergunningverlening.

Dit betekent dat het om nieuwe lozingen te kunnen vergunnen vereist is op voorhand na te gaan of er in de relevante Natura 2000 gebieden gevoelige soorten of habitattypen aanwezig zijn. Als er geen gevoelige soorten of habitattypen aanwezig zijn, dan is het voor de bescherming van het Natura 2000 gebied voldoende indien voldaan wordt aan de eisen van het bestaande waterkwaliteitsbeleid en kunnen nieuwe lozingen op deze voorwaarde worden vergund op grond van de Nbwet. Waterkwaliteitseisen zullen in de meeste gevallen tevens moeten garanderen dat geen significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen kunnen ontstaan, waar instandhoudingsdoelstellingen scherpere eisen aan de waterkwaliteit stellen zal echter nog een Nbwet-toetsing moeten plaatsvinden.

Effecten van allerlei andere activiteiten die gemoed kunnen zijn met nieuwe lozingen, zoals de bouw van objecten, emissies van stoffen naar de lucht of het veroorzaken van geluidhinder, worden niet in dit toetsingskader beschreven maar dienen wel bij vergunningverlening te worden betrokken.

6.2

Thermische lozingen

6.2.1 Waterkwaliteitsbeleid

Het specifieke beleid ten aanzien van warmtelozingen is vastgelegd in de nota Beoordelingssystematiek warmtelozingen (referentie 13). Warmte behoort tot de groep van 'overige stoffen' of overige verontreinigingen, waarvoor de waterkwaliteitsaanpak van toepassing is. Als algemene beleidslijn voor de waterkwaliteitsaanpak geldt dat door de emissie van opgewarmd water de waterkwaliteit niet significant mag verslechteren. De eventueel toe te passen technieken zijn dan ook afhankelijk van de toelaatbare belasting van het betreffende oppervlaktewater. Dit kan variëren van geen tot zeer stringente maatregelen.

Nota Beoordelingssystematiek warmtelozingen

Uitgangspunten bij vergunningverlening:

- Het geloosde koelwater mag maximaal 3 °C warmer zijn dan het ontvangende oppervlaktewater met een maximum van 28 °C.
- De mengzones die grenzen aan de 30 °C-grens mogen niet te groot worden.
- De mengzone mag geen beperking vormen voor kritische functies waaronder waardevolle natuur.

6.2.2 Nieuwe warmtelozingen Nbwet

Activiteiten die de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten in een Natura 2000 gebied verslechteren of een significant verstrend effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen zijn vergunningplichtig op grond van de Nbwet. Onder de vergunningplichtige activiteiten vallen nieuwe warmtelozingen. De huidige warmtelozingen in en rond de Natura 2000 gebieden zijn individueel getoetst als onderdeel van de Nadere Effectenanalyse (NEA, referentie 6).

In het kader van de vergunningplicht zal specifiek onderzoek moeten worden gedaan naar de effecten van de warmtelozingen op de in het Natura 2000 gebied voorkomende soorten en habitattypen. Dit onderzoek kan verder strekken dan de in het kader van het waterkwaliteitsbeleid gehanteerde beoordelingssystematiek.

Ten aanzien van warmtelozingen op het oppervlaktewater in Natura 2000 gebieden kan niet generiek gesteld worden dat wanneer die lozingen voldoen aan de waterkwaliteitsnorm voor watertemperatuur en dus een watervergunning hebben, ze automatisch ook Natura 2000 proof zijn. Evenmin kan worden gesteld dat een nieuwe aanvraag voor warmtelozing, die niet voldoet aan de waterkwaliteitsnorm en dus zou leiden tot een grotere toename van de watertemperatuur dan de Waterwet toestaat, daarmee ook een probleem zou vormen voor Natura 2000. Bij de thermische effecten is onderscheid te maken tussen lokale effecten nabij het lozingspunt en meer regionale effecten op watersysteemniveau. De mogelijke effecten van warmtelozingen op soorten of habitattypen met instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 zijn sterk lokaal bepaald en niet af te leiden van de watertemperatuur van het waterlichaam in zijn totaliteit. Een warmtelozing op een plek in een groot waterlichaam kan, ook wanneer het lokaal om een flinke temperatuurstijging gaat, acceptabel zijn voor Natura 2000, als er op die bewuste plek in het waterlichaam geen sprake is van de aanwezigheid van voor watertemperatuur gevoelige soorten of habitattypen. Omgekeerd kan een qua temperatuurstijging veel minder grote warmtelozing op een relatief geïsoleerd deel van het als Natura 2000 aangemerkte waterlichaam lokaal wel (potentieel) aanwezige natuurdoelen met een grote gevoeligheid voor watertemperatuur frustreren.

7. Toetsingskader voor jacht, wildbeheer en schadebestrijding

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden in dit hoofdstuk gezamenlijk behandeld, omdat ze alle drie op één of andere wijze leiden tot de activiteit 'doden van dieren' in het veld en vanwege het feit dat die activiteit via slechts een beperkt aantal methoden kan plaatsvinden. Het was dus mogelijk de effecten van elk van die methoden op de per gebied verschillende instandhoudingsdoelstellingen volledig te toetsen. Juridisch is er echter nog wel een verschil tussen enerzijds 'jacht' en anderzijds 'wildbeheer' en 'schadebestrijding'. Jacht in de strikte betekenis van het begrip mag alleen overdag en in het zgn. jachtseizoen plaatsvinden en slechts op een zeer beperkt aantal soorten. Bovendien is in de Flora- en faunawet de bepaling opgenomen dat de jacht in Vogelrichtlijngebieden en in (voormalige) Beschermde of Staatsnatuurmonumenten niet is opengesteld. Wildbeheer en schadebestrijding mogen, indien de relevante ontheffingen / vergunningen zijn verleend, jaarrond en op alle tijden van de dag of nacht plaatsvinden, tenzij er in die ontheffingen / vergunningen bepalingen zijn opgenomen die hier beperkingen aan opleggen.

In het toetsingskader voor het omgaan met jacht, wildbeheer en schadebestrijding (het doden van dieren) in en rond de Natura 2000 gebieden in het IJsselmeergebied is uitgegaan van de mogelijke effecten van verschillende vormen van doden en vangen van dieren op de soorten en habitattypen, waarvoor in de verschillende gebieden instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd. Op basis van een limitatieve lijst van in het veld voorkomende methoden van 'doden van dieren' is op basis van een toetsing (referentie 1) onderzocht welke vormen van jacht, wildbeheer of schadebestrijding in elk van de zes Natura 2000 gebieden mogelijk leiden tot schade aan Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen en om welke soorten en habitattypen het dan gaat. Het is dus niet noodzakelijkerwijs zo dat deze activiteiten ook daadwerkelijk binnen het IJsselmeergebied worden uitgeoefend. Deze werkwijze (zowel de methode als de op deze wijze verkregen resultaten) wordt gedragen door het gehele bevoegd gezag (ministerie van EZ, provincies) en RWS en is besproken met de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging en Land- en Tuinbouworganisatie Noord. De resultaten van het onderzoek staan hieronder weergegeven.

Voor iedere methode is een inschatting gemaakt van de kans op schadelijke effecten voor alle instandhoudingsdoelstellingen in ieder van de zes Natura 2000 gebieden. Indien er een kans is op schadelijke effecten betekent dit dat de activiteit niet zonder Nbwet-vergunning kan worden toegestaan. Dit toetsingskader

heeft alleen betrekking op de Nbwet. Of de betreffende activiteit ook op grond van de Flora- en faunawet is toegestaan, vraagt een andere toets, waarin ook het provinciaal beleid een rol speelt. Het al dan niet toestaan van een activiteit kan per provincie verschillen.

De resultaten van het onderzoek (referentie 1) staan weergegeven in de bijlage. Als een activiteit in alle gebieden voor alle habitattypen, habitatrichtlijnsoorten en vogelrichtlijnsoorten groen scoort, dan kan deze vorm van doden of vangen van dieren vrijgesteld worden van Nbwet-vergunningplicht. In alle gevallen geldt de voorwaarde dat de activiteit in omvang, aard en tijd niet in betekenende mate zal wijzigen, met andere woorden dat er geen intensivering van de activiteit optreedt. Activiteiten die groen scoren zijn: het vangen van konijnen met behulp van fret en buidel, het vangen van konijnen met behulp van een jachtvogel, het doden van houtduiven middels een aanzit, het doden van houtduiven met behulp van een jachtvogel, het doden van edelhert, damhert, wild zwijn en ree middels aanzit, het doden van wild zwijn 's nachts met natuurlijk licht, het vangen en doden van zwarte kraai en kauw middels vangkooien en/of kastvallen, het vangen en doden van vossen middels vangkooien, het vangen en doden van vossen met aanzit en het doden van muskusratten en beverratten met klemmen. Scoort een activiteit voor één of meerdere Natura 2000 doelen oranje, dan kunnen er voorschriften aan de Nbwet-vergunning worden verbonden. Dat zal dan meestal gaan om zonerings- en tijdsvoorwaarden, waarbij de maanden waarin betreffende soorten in de gebieden aanwezig zijn vermeden worden. Voor overwinterende watervogelsoorten zullen in de zomer uit te voeren activiteiten niet verstorend zijn. In de zomermaanden kunnen de activiteiten dan waarschijnlijk volgens de Nbwet-vergunningvoorschriften doorgang vinden. Het habitatype 'overgangs- en trilvenen' scoort oranje door de specifieke gevoeligheid voor betreding. Deze gevoeligheid geldt jaarrond. Voor andere habitattypen is betreding nooit een probleem. Activiteiten die dus alleen voor het habitatype 'overgangs- en trilvenen' oranje scoren, kunnen indien dit habitatype wordt vermeden, onder Nbwet-vergunningvoorschriften doorgang vinden.

Het doden van wilde eenden en meerkoeten scoort rood op respectievelijk wilde eend en meerkoet. Dit zijn beide in het kader van Natura 2000 aangewezen soorten met instandhoudingsdoelstellingen. Voor het op wat voor wijze dan ook doden hiervan is altijd een Nbwet-vergunning noodzakelijk.

8. Toetsingskader maaien van waterplanten

8.1 Inleiding

Beroepsvaart en waterrecreanten kunnen last hebben van overmatige groei van waterplanten. Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor het maaien van waterplanten in de vaartroute bij overlast voor de beroepsvaart. Buiten deze routes maait Rijkswaterstaat niet. Indien andere gebruikers van het IJsselmeergebied (zoals de recreatiesector) buiten de vaartroutes overlast ervaren van waterplanten, gelegen in Natura 2000-gebieden, is het maaien ervan alleen toegestaan als aan onderstaande criteria wordt voldaan

Het maaien van waterplanten kan negatieve effecten hebben op de waterkwaliteit en op de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen, zoals op de habitattypen 'Kranswierwateren' en 'Meren met Krabbenscheer en fonteinkruiden' en op soorten zoals de kleine zwaan, die voor zijn voedsel afhankelijk is van de wortelknolletjes van fonteinkruiden. Naast het weghalen van de planten kunnen er effecten optreden als vertroebeling van het water door beschadiging van de bodem en eutrofiëring door rottende plantendelen.

Om negatieve effecten door onkundig maaibeheer te voorkomen is er een Handreiking Waterplanten Maaibeheer opgesteld voor gebruikers die zelf waterplanten willen maaien ten behoeve van de recreatie (referentie 8). Als gebruikers deze regels volgen vindt het maaibeheer op een evenwichtige manier plaats, waarbij een balans wordt gerealiseerd tussen enerzijds de belangen van de recreatiesector en anderzijds de (verbetering van de) water- en natuurkwaliteit.

Voor het maaien van overlastgevend waterplanten in Natura 2000 gebieden is een vergunning nodig. In dit hoofdstuk wordt het toetsingskader voor deze vergunningverlening behandeld gebaseerd op de Handreiking Waterplanten Maaibeheer. Voor een meer gedetailleerde uitwerking en onderbouwing wordt verwezen naar het rapport Onderbouwing Handreiking Waterplanten Maaibeheer (Referentie 9). Dit toetsingskader heeft betrekking op 5 gebieden van het IJsselmeergebied, te weten IJsselmeer, Markermeer & IJmeer, Eemmeer & Gooimeer Zuidoever, Ketelmeer & Vossemeer en Zwarte Meer. Voor de Veluwerandmeren is het maaien van waterplanten vrijgesteld van vergunningplicht onder voorwaarden.

8.2

Criteria voor het maai-beheer van waterplanten

De criteria waar het maaien van waterplanten aan moet voldoen zijn als 7 maai-regels geformuleerd. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen inheemse waterplanten en exoten. Dit toetsingskader omvat ook de vereisten vanuit de KRW. Tevens geldt de generieke voorwaarde dat de totale en interne bedekking minimaal het niveau heeft van 2009.

1. Er mag maximaal 10% van het waterplantenareaal in het eigen gebruiksgebied worden gemaaid

Maximaal 10% van het waterplantenareaal in het eigen gebruiksgebied kan worden gemaaid. Als wordt samengewerkt met de burens kan 10% van de gezamenlijke gebruiksgebieden worden gemaaid. Om deze maai-regel toe te passen, moet elke gebruiker de grenzen van zijn eigen gebruiksgebied kunnen vaststellen. Hiervoor geldt de volgende werkafpraak: de grens ligt steeds halverwege de gebruiksgebieden van beide gebruikers.

- 1a. Een uitzondering op de 10%-maai-regel geldt voor woekerende uitheemse planten (exoten) zoals smalle waterpest, waterwaaier en ongelijkbladig vederkruid. In die gevallen is maaien tot maximaal 50% van het begroeide areaal verantwoord.

Een gemaaid oppervlak van 10% van het waterplantenareaal heeft geen invloed op de instandhoudingsdoelstelling van waterplanten of andere Natura 2000 soorten. Dit komt met name doordat de waterplanten zich nog tijdens het seizoen kunnen herstellen. Gemaaide planten kunnen in tegenstelling tot geheel verwijderde planten namelijk opnieuw uitlopen en/of tot zaadvorming komen. Exoten groeien sneller en kunnen inheemse waterplanten wegconcurreren, daarom kan hier een groter areaal (tot 50% van gemaaid worden). Een te rigoureuze verwijdering (meer dan 50% van het areaal) van exoten kan een negatieve invloed hebben op de waterkwaliteit.

2. Er mag in de regel maximaal één keer per jaar en pas na 1 juli worden gemaaid

Veel gebruikers willen al in juni maaien, maar dan ontstaat in augustus of september opnieuw overlast en is nogmaals maaien noodzakelijk. Dit bemoeilijkt het herstel van de plantensoort in het volgende voorjaar. Daarnaast kan bij maaien in het broedseizoen de fauna verstoord worden. Vandaar dat het maaien in de regel beperkt moet worden tot één maal per jaar na 1 juli.

3. Er mag bij uitzondering vaker worden gemaaid

- 3a. Bij woekerende exoten zoals smalle waterpest, waterwaaier en ongelijkbladig vederkruid is meer dan één keer maaien minder bezwaarlijk. Deze soorten herstellen zich snel al in één groeiseizoen.
- 3b. Na een warm en zonnig voorjaar kan al in juni veel waterplantenoverlast optreden. In die gevallen kan na overleg met de vergunningverlener in juni gemaaid worden.

De door Natura 2000 aangewezen broedvogels broeden doorgaans niet in de nabijheid van te maaien locaties met waterplanten, zodat er van verstoring geen sprake is. Dit dient echter wel onderzocht te worden. Indien er wel broedvogels aanwezig zijn binnen de invloedssfeer van het maaien, moet onderzocht worden of er negatieve effecten kunnen optreden.

Bij het maaien van waterplanten na een warm en zonnig voorjaar in juni, kunnen de waterplanten zich dusdanig herstellen dat een tweede keer maaien geen effect heeft op herstel van de plantensoort in het jaar erop.

4. Er wordt op een diepte van minimaal 60 cm boven de waterbodem gemaaid

Te laag boven de bodem of in de bodem maaien veroorzaakt vertroebeling van het water. Door de onderste laag planten te laten staan, kan geleidelijke hergroei plaatsvinden en worden beschermde waterplanten zoals kranswieren gespaard.

De te kiezen maaimethode hangt samen met de te maaien begroeiing en de omvang van het te maaien areaal. In Natura 2000 gebieden zal het vooral gaan om het maaien van een gelaagde begroeiing. Hiervoor is de maai-kor de beste oplossing gebleken. Bij gebruik hiervan blijft de ondergroei van kranswieren gespaard en wordt de hinder gevende begroeiing van grote fonteinkruiden en aarvederkruid gekort.

5. Er worden geen beschermde planten gemaaid

RWS heeft verspreidingskaarten van waterplanten die maximaal 3 jaar oud zijn. Gebruikers kunnen deze kaarten opvragen. De vergunningverlener kan onderbouwd afwijken van de kaarten van RWS. Daarnaast kunnen gebruikers in het veld, ondersteund door een waterplantenkenner, vaststellen of er beschermde waterplanten in hun gebruiksgebied staan.

Laagblijvende kranswieren worden door de minimale maai-diepte van 60 cm boven de waterbodem reeds ontzien, maar tussen de te maaien planten kunnen zich in de bovengroei ook kritische (beschermde) soorten bevinden. De gebruiker heeft de taak er voor te zorgen dat de beschermde soorten met rust worden gelaten. Hiervoor doet hij vooraf onderzoek en wint advies in.

6. De gemaaide plantenresten worden verzameld en het maaisel verantwoord afgevoerd

Achtergelaten gemaaide plantenresten kunnen gaan rotten, zowel in het water als op de oever. Dit kan leiden tot stankoverlast en bijdragen aan het ontstaan van ziektes (zoals botulisme). Tevens kunnen de voedingsstoffen die vrijkomen bij het rottingsproces weer in het water terecht komen en zo de waterkwaliteit verslechteren. Daarom is afvoer van het maaisel noodzakelijk.

7. Het maaien wordt aan- en afgemeld bij Rijkswaterstaat en bevoegd gezag

Het melden van de maai-activiteiten van iedere gebruiker geeft Rijkswaterstaat en bevoegd gezag inzicht in het totaal oppervlak aan waterplanten, dat gemaaid gaat worden.

8.2.1 Waterplanten maaien in jachthavens

Havens vallen over het algemeen niet binnen de begrenzingen van een Natura 2000 gebied. Een jachthaven-beheerder mag in beginsel zelf uitmaken wanneer, hoe en hoe vaak hij de waterplanten in de haven maait. Daarbij moet rekening worden gehouden dat de werkzaamheden geen negatieve invloed hebben op Natura 2000 doelen in de wateren waarmee de haven in verbinding staat ('externe werking'). In de praktijk betekent dit dat het maaisel moet worden verzameld en afgevoerd (er mag geen maaisel naar het open water drijven of in het water gaan rotten). Maaisel mag tot op de bodem worden verwijderd. Wanneer waterplanten met wortel en al worden verwijderd, is een waterwetvergunning nodig in verband met het in beroering brengen van de bodem.

8.2.2 Waterplanten maaien bij zwemwaterlocaties

Dit toetsingskader is niet van toepassing op het maaien van waterplanten op zwemwaterlocaties in Natura 2000 gebieden. Hiervoor zal een gebruiker toestemming van het bevoegd gezag moeten hebben. Indien een locatiebeheerder waterplanten uit de zwemzone (dus binnen de drijflijn) wil verwijderen zal dit naar verwachting geen negatieve gevolgen hebben voor Natura 2000 doelstellingen, omdat de omvang van een zwemwaterzone zeer gering is ten opzichte van het totale begroeide areaal in een rijkswater.

9. Literatuurlijst

1. Brenninkmeijer A., Y. van der Heide, Y. en J.G. Oord, 2008. Effectenstudie jacht, beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden, A&W rapport 1036.
2. Krijgsveld K.L., R.R. Smits & J. van der Winden, 2008. Verstoring gevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg, rapport nr. 08-173. Culemborg.
3. Platteeuw M. & R.J.H.G. Henkens, 1997. Possible impacts of disturbance of waterbirds: individuals, populations and carrying capacity. *Wildfowl* 48: 225-236.
4. Winden, J. van der, L.G. Turlings en S. Dirksen, 2008. Voortoets bestaand gebruik Natura 2000-gebieden IJsselmeergebied. Bureau Waardenburg B.V., Culemborg.
5. Rijn, S. van, M. Menken en M. Platteeuw, 2010. Doeluitwerking Natura 2000 IJsselmeergebied. Waterdienst Rijkswaterstaat, Lelystad.
6. Witteveen+Bos en Bureau Waardenburg B.V., 2009. Nadere effectenanalyse bestaand gebruik IJsselmeergebied.
7. Witteveen+Bos, 2011. Nadere effectenanalyse bestaand gebruik IJsselmeergebied, Fase II.
8. Rijkswaterstaat, 2012. Handreiking Waterplanten Maaibeheer.
9. Rijkswaterstaat, 2012. Onderbouwing Handreiking Waterplanten Maaibeheer.
10. Noordhuis, R., 2000. Biologische Monitoring Zoete Rijkswateren, IJsselmeer en Markermeer. RIZA rapport 2000.050, Lelystad.
11. Noordhuis, R. (red.), 2010. Ecosysteem IJsselmeergebied: nog altijd in ontwikkeling. Trends en ontwikkelingen in water en natuur van het natte Hart van Nederland. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat, Waterdienst.
12. Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2011. Handboek Immissietoets, toetsing van lozingen op effecten voor het oppervlaktewater.
13. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2005. Beoordelingssystematiek warmtelozingen. Rijkswaterstaat, CIW, d.d. 25 november 2004, vastgesteld op 21 juni 2005.
14. Raad van State, 2012. Uitspraak 201202811/1/A4 van de afdeling Bestuursrechtspraak, 20 maart 2012.
15. Ministerie van Economische Zaken, 2013. Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebieden Witte en Zwarte Brekken, Sneekermeergebied, Deelen, Leekstermeergebied, Zuidlaardermeergebied, Elperstroomgebied, Arkemheen, IJsselmeer, Markermeer & IJmeer, Polder Zeevang, Boezems, Kinderdijk, Donkse Laagten en Veerse Meer. PDN/2013-011.
16. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. Besluit van de minister van LNV van 19 maart 2009 DRZ/09/1122/BvdB/HG tot instelling van de beperking in toegankelijkheid van enkele gebieden ex artikel 20 Natuurbeschermingswet 1998, gelegen binnen het Natura 2000 gebied "IJsselmeer".
17. Stichting Waterrecreatie Advies, 2009. Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied. Rapportage voor Rijkswaterstaat IJsselmeergebied.
18. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2009. Nationaal waterplan.
19. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2009. Besluit kwaliteitseisen en monitoring waterkwaliteit 2009 (Bkmw).
20. J.J. de Leeuw, 1997. Demanding divers. Ecological energetics of food exploitation by diving ducks. Van Zee tot Land, Rijkswaterstaat, Lelystad.
21. Referentie 21: Eerden, M.R van, J. Muller & W. Dubbeldam, 1999. Sterfte van Watervogels door visserij met staande netten in het IJsselmeer en Markermeer. RIZA rapport 99.060, Lelystad.

Bijlagen

Bijlage A

Overzicht van de mogelijke effecten van 35 methoden voor het doden van dieren (jacht, wildbeheer en schadebestrijding) op de soorten en habitattypen met een instandhoudingsdoelstelling, per Natura 2000 gebied in het IJsselmeergebied.

Colofon

Uitgegeven door
Rijkswaterstaat

In samenwerking met
Ministerie van Economische zaken,
provinsje Fryslân, provincie Overijssel,
provincie Flevoland, provincie Gelderland,
provincie Noord-Holland en provincie
Utrecht

Informatie
www.rijkswaterstaat.nl
0800-8002
(ma t/m vr 07.00 - 20.00 uur, zaterdag,
zondag en feestdagen 10.00 – 18.30 uur,
gratis)

Samengesteld door
Rijkswaterstaat, Royal HaskoningDHV

Kwaliteitsborging
Rijkswaterstaat

Fotografie
KINA Natuur + Outdoor Stockfotografie,
IVVR, Falco Hassink (i.o.v. Provincie
Flevoland), Stockbureau Nationale
Beeldbank, Jouke Bokma

Kaartmateriaal
Rijkswaterstaat, Witteveen+Bos,
Bureau Waardenburg B.V. en Deltares

Datum
april 2016

Status
Ontwerpbeheerplan Natura 2000

Dit is een uitgave van

Rijkswaterstaat

Kijk voor meer informatie op
www.rijkswaterstaat.nl
of bel 0800 - 8002

(ma t/m vr 07.00 - 20.00 uur, zaterdag, zondag
en feestdagen 10.00 – 18.30 uur, gratis)

april 2016 | WD0416LL046